

Nr 109

**Regeringens proposition med förslag om rätt till tilläggs-
pension och sjömanspension för entreprenöranställda på svenska handelsfartyg, m. m;**

beslutad den 24 april 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

SVEN ASPLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att ombordanställda på svenskt handelsfartyg i tjänst hos entreprenör, t. ex. i restaurangrörelse, skall få rätt till tilläggs-
pension (ATP) och sjömanspension på samma sätt som redaranställda. Vidare föreslås att anställda hos entreprenör skall erlägga skatt enligt sjömansskattelagens bestämmelser. De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 1976.

1 Förslag till Lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1958:295) om sjömansskatt¹ dels att 1 § 1 mom., 2 § och anvisningarna till 1 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 19 a och 36 a §§, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

1 m o m.² Sjömansskatt enligt denna lag skall erläggas av *envar, som är anställd i redarens tjänst*, för inkomst ombord på svenskt handelsfartyg med en bruttodräktighet av minst 100 registerton, vilket huvudsakligast nyttjas i sådan närfart eller fjärrfart, som i 2 § sägs.

Den som är anställd utslutande för fartygs iståndsättande eller uppläggning eller för tillsyn eller betjäning vid fartygs uppehåll i hamn anses enligt denna förordning icke vara anställd ombord på fartyget.

Lagen är icke tillämplig vid anställning ombord på svenskt handelsfartyg i fart inom landet huvudsakligen i hamnar eller på floder, kanaler eller insjöar eller inomskärs vid kusterna eller i Kalmarsund (i n r e f a r t) utom i fall som avses i 7 § 1 mom. tredje stycket.

1 m o m. Sjömansskatt enligt denna lag skall erläggas av *sjöman* för inkomst ombord på svenskt handelsfartyg med en bruttodräktighet av minst 100 registerton, vilket huvudsakligast nyttjas i sådan närfart eller fjärrfart, som i 2 § sägs.

Sjömansskatt skall icke erläggas av sjöman ombord på svenskt handelsfartyg i fart inom landet huvudsakligen i hamnar eller på floder, kanaler eller insjöar eller inomskärs vid kusterna eller i Kalmarsund (i n r e f a r t) utom i fall som avses i 7 § 1 mom. tredje stycket.

2 §³

I denna lag förstås med
s j ö m a n: *envar, som enligt 1 § är skyldig erlägga sjömansskatt,*

s j ö m a n: *arbetstagare som enligt sjömanslagen (1973:282) anses som sjöman,*

¹ Lagen omtryckt 1970:933.

² Senaste lydelse 1974:777.

³ Senaste lydelse 1970:410.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

h a n d e l s f a r t y g: fartyg som nyttjas till handelssjöfart eller resandes fortskaffande eller till annat ändamål, som äger gemenskap med handelssjöfarten,

n ä r f a r t: linjefart mellan svenska hamnar utanför öppen kust eller utomskärs vid kusterna samt linjefart mellan svensk och utländsk hamn, dock ej linjefart bortom linjen Hanstholm--Lindesnäs eller bortom Cuxhaven,

f j ä r r f a r t: annan fart än inre fart och närfart,

i n k o m s t o m b o r d: lön eller annan gottgörelse, som sjöman uppbär på grund av sin anställning ombord och som skulle hava utgjort intäkt av tjänst enligt kommunalskattelagen,

b e s k a t t n i n g s b a r i n k o m s t: kontant inkomst ombord, i förekommande fall minskad med belopp, som fastställts genom beslut om jämkning och, i den mån det medgivits av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, med belopp som enligt avtal mellan arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer utgör krigsrisktillägg eller motsvarande ersättning,

b e s k a t t n i n g s å r: det kalenderår, under vilket sjömansskatt erlägges.

19 a §

Vad i denna lag sägs om redare äger motsvarande tillämpning beträffande av denne anlita annan arbetsgivare för sjöman.

Saknar annan arbetsgivare för sjöman än redare fast driftställe i riket annorstädes än på fartyg, svarar redaren för att arbetsgivaren fullgör sina förpliktelser enligt denna lag som om förpliktelserna ålegat redaren själv. Har redare till följd härav erlagt skattebelopp, äger han söka beloppet åter av sjömannens arbetsgivare.

36 a §

Föreligga särskilda skäl får sjömansskattenämnden för visst fall besluta att sjömansskatt icke skall erläggas för inkomst på grund av anställning hos annan arbetsgivare för sjöman än redare.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Innan beslut som avses i första stycket fattas skall yttrande inhämtas från berörda svenska redare- och sjöpersonalorganisationer.

Mot nämndens beslut i fråga som avses i första stycket får talan icke föras.

Anvisningar

till 1 §

Med svenskt handelsfartyg likställes utländskt handelsfartyg, som av svensk redare förhyres på så kallad bare boat basis.

Bestämmelserna i denna lag avse sjöman som är anställd i redarens tjänst ombord på svenskt handelsfartyg. Av 19 a § följer att lagen även är tillämplig på sjöman som är anställd av annan arbetsgivare som redaren antagit som entreprenör. Med anställning på svenskt handelsfartyg likställes anställning på utländskt handelsfartyg som svensk redare förhyr i huvudsak obemannat, om anställningen sker hos denne eller någon av honom anlita arbetsgivare. Uthyres svenskt handelsfartyg till utländsk redare i huvudsak obemannat, äga bestämmelserna tillämpning om anställningen sker hos fartygets ägare eller någon av denne anlita arbetsgivare.

Har sjöman avmönstrat från tjänst ombord på visst fartyg för att tillträda tjänst ombord på annat fartyg tillhörigt samme redare, skall ersättning som utgår under väntetiden anses som utbetalad i tjänsten ombord på det förra fartyget.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. Äldre lydelse av 1 § 1 mom., 2 § och anvisningarna till 1 § gäller alltjämt i fråga om inkomst ombord som sjöman har uppburit eller borde ha uppburit före ikraftträdandet.

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹

dels att 1 kap. 3 §, 11 kap. 2 §, 19 kap. 4 och 4 a §§ samt 20 kap. 1 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 19 kap. 6 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §

Försäkrade enligt denna lag äro svenska medborgare, så ock de som utan att vara svenska medborgare äro bosatta i riket.

Den som ej är svensk medborgare men är anställd i redarens tjänst ombord på svenskt handelsfartyg är försäkrad för tilläggs pension, även om han ej är bosatt i riket. Detta gäller dock icke den som är anställd uteslutande för fartygs iståndsättande eller uppläggning eller för tillsyn eller betjäning vid fartygs uppehåll i hamn. Med svenskt handelsfartyg likställes i denna lag utländskt handelsfartyg, som svensk redare förhyr obemannat.

Utländsk sjöman på svenskt handelsfartyg är försäkrad för tilläggs pension även om han ej är bosatt i riket.

Såvitt angår försäkringen för tilläggs pension är den som enligt 11 kap. 6 § tillgodoräknats pensionspoäng försäkrad, även om han ej längre uppfyller förutsättningarna enligt första eller andra stycket.

11 kap.

2 §²

Med inkomst av anställning avses den lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som försäkrad åtnjuter såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Till sådan inkomst hänföres dock icke från en och samme arbetsgivare åtnjuten lön, som under ett år ej uppgått till femhundra kronor. Såsom inkomst av anställning anses även

a) sjukpenning enligt denna lag eller lagen (1954:243) om yrkesskade-

¹ Lagen omtryckt 1973:908.

² Senaste lydelse enligt förslag i prop. 1975:97.

Nuvarande lydelse

försäkring eller motsvarande ersättning som utgår enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande, i den mån ersättningen träder i stället för försäkrads inkomst såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst,

- b) föräldrapenning,
- c) vårdbidrag enligt 9 kap. 4 §,
- d) dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa,
- e) kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,
- f) utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning i form av dagpenning och stimulansbidrag,
- g) timstudiestöd, inkomstbidrag och vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349) samt
- h) delpension enligt lagen (1975:000) om delpensionsförsäkring.

Ersättning i penningar eller naturaförmåner som i första stycket sägs för arbete som försäkrad utfört för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst skall, om ersättningen under ett år uppgått till minst femhundra kronor, anses såsom inkomst av anställning, såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen varit ense därom; och skall i dylikt fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

Vid beräkning av inkomst av anställning skall hänsyn icke tagas till lön eller annan ersättning, som försäkrad åtnjutit från arbetsgivare, vilken är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person, i annat fall än då den försäkrade sysselsatts vid skötseln av här i riket belägen fastighet eller i rörelse som bedrivs från här beläget fast driftställe. Vad i detta stycke sägs skall icke gälla beträffande lön till svensk medborgare, såframt svenska staten eller, där lönen härrör från utländsk juridisk person, svensk juridisk person, som äger ett bestämmande inflytande över den utländska juridiska personen, enligt av riksförsäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för avgift till försäkringen för tilläggspension enligt 19 kap. 1 §.

Föreslagen lydelse

Vid beräkning av inkomst av anställning skall hänsyn icke tagas till lön eller annan ersättning, som försäkrad åtnjutit från arbetsgivare, vilken är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person, i annat fall än då den försäkrade sysselsatts vid skötseln av här i riket belägen fastighet eller i rörelse som bedrivs från här beläget fast driftställe *eller tjänstgjort som sjöman ombord på svenskt handelsfartyg*. Vad i detta stycke sägs skall icke gälla beträffande lön till svensk medborgare, såframt svenska staten eller, där lönen härrör från utländsk juridisk person, svensk juridisk person, som äger ett bestämmande inflytande över den utländska juridiska personen, enligt av riksförsäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för avgift till försäkringen för tilläggspension enligt 19 kap. 1 §.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Hänsyn skall ej heller tagas till lön eller annan ersättning från främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller från arbetsgivare, vilken tillhör beskickning eller konsulat som nu sagts och icke är svensk medborgare. Vad i detta stycke sägs skall icke gälla beträffande lön till svensk medborgare eller den som utan att vara svensk medborgare är bosatt i riket, såframt utländsk beskickning här i riket enligt av riks försäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för avgift till försäkringen för tilläggs pension enligt 19 kap. 1 §.

Den som åtagit sig förbindelse enligt tredje eller fjärde stycket skall anses såsom arbetsgivare.

19 kap.

4 §³

Avgift till sjukförsäkringen enligt 1 § eller sjukförsäkringsavgift enligt 2 § skall utgå med åtta procent av det belopp, varå avgiften skall beräknas. För försäkrad som på grund av undantagande enligt 11 kap. 7 § ej omfattas av sjukpenningförsäkringen eller för vilken försäkringen enligt 3 kap. 11 § gäller med karenstid, beräknas dock avgift enligt 2 § efter den lägre procentsats som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, myndighet fastställer med hänsyn till den inverkan undantagandet eller karenstiden bedömes få på försäkringens utgifter. Influtna avgifter fördelas mellan de allmänna försäkringskassorna till täckande av deras utgifter under året för sjukförsäkringsförmåner, inberäknat de utgifter för läkemedel och kostnader enligt lagen (1974:525) om ersättning för viss födelsekontrollerande verksamhet m. m., som åvila kassorna, samt för förvaltning, till den del utgifterna icke täckas av statsbidrag enligt 7 §. Influtna avgifter skola även täcka de kostnader som under året uppkommit för centrala studiestödsnämnden i anledning av att återbetalningspliktiga studiemedel, som belöpa på studerandes sjukperiod, enligt studiestödslagen (1973:349) icke skola återbetalas, till den del kostnaderna icke skola täckas med statliga medel enligt 7 § andra stycket. För reglering av över- och underskott skall finnas en fond, benämnd *allmänna sjukförsäkringsfonden*. Regeringen fastställer grunderna för överförandet av medel till och från fonden.

I fråga om *sådan arbetstagare hos redare* som avses i 1 § första stycket lagen (1958:295) om sjömansskatt beräknas avgiften till sjukförsäkringen enligt procentsats som regeringen fastställer. Procentsatsen skall för visst år ut-

I fråga om *sjöman* som avses i 1 § 1 mom. första stycket lagen (1958:295) om sjömansskatt beräknas avgiften till sjukförsäkringen enligt procentsats som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, myndighet faststäl-

³ Senaste lydelse enligt förslag i prop. 1975:92.

Nuvarande lydelse

göra bestämd andel av den i första stycket angivna procentsatsen. Nämda andel skall svara mot förhållandet mellan antalet svenska sjömän och hela antalet svenska handelsfartyg i medeltal för den 31 oktober under de tre år, som närmast föregått det år då procentsatsen fastställles. Hänsyn tages härvid ej till fartyg med en bruttodräktighet understigande trehundra registerton. Procentsatsen beräknas med två decimaler.

Föreslagen lydelse

ler. Procentsatsen skall för visst år utgöra bestämd andel av den i första stycket angivna procentsatsen. Nämda andel skall svara mot förhållandet mellan antalet svenska sjömän och hela antalet sjömän på svenska handelsfartyg i medeltal för den 31 oktober under de tre år, som närmast föregått det år då procentsatsen fastställles. Hänsyn tages härvid ej till fartyg med en bruttodräktighet understigande trehundra registerton. Procentsatsen beräknas med två decimaler.

4 a §⁴

Avgift till folkpensioneringen enligt 1 eller 3 § skall utgå med sex och två tiondels procent av det belopp, på vilket avgiften skall beräknas. I fråga om *sådan arbetstagare hos redare* som avses i 1 § första stycket lagen (1958:295) om sjömansskatt beräknas dock avgiften efter den lägre procentsats som regeringen fastställer med motsvarande tillämpning av 4 § andra stycket. Avgifterna tillföras staten.

Avgift till folkpensioneringen enligt 1 eller 3 § skall utgå med sex och två tiondels procent av det belopp, på vilket avgiften skall beräknas. I fråga om *sjöman* som avses i 1 § 1 mom. första stycket lagen (1958:295) om sjömansskatt beräknas dock avgiften efter den lägre procentsats som regeringen *eller, efter regeringens bemyndigande, myndighet* fastställer med motsvarande tillämpning av 4 § andra stycket. Avgifterna tillföras staten.

6 §⁵

Saknar annan arbetsgivare för sjöman än redare fast driftställe i riket annorstädes än på fartyg, svarar redaren för att arbetsgivaren fullgör sina förpliktelser enligt denna lag som om förpliktelserna ålegat redaren själv. Har redare till följd härav erlagt avgiftsbelopp, äger han söka beloppet åter av sjömannens arbetsgivare.

⁴ Senaste lydelse enligt förslag i prop. 1975:92.

⁵ Förutvarande 6 § upphävd genom 1974:775.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 kap.

1 §

I denna lag avses, där ej annat framgår, med år kalenderår och med månad kalendermånad.

Med sjöman avses, där ej annat framgår, arbetstagare som enligt sjömanslagen (1973:282) anses som sjöman.

Med anställning på svenskt handelsfartyg likställs anställning på utländskt handelsfartyg som svensk redare förhyr i huvudsak obemannat, om anställningen sker hos denne eller någon av honom anlitad arbetsgivare. Uthyres svenskt handelsfartyg till utländsk redare i huvudsak obemannat, äga bestämmelserna i denna lag tillämpning om anställningen sker hos fartygets ägare eller någon av denne anlitad arbetsgivare.

Bestämmelserna i 1 kap. 3 § andra stycket äga icke tillämpning i fall då lagen (1958:295) om sjömansskatt enligt beslut jämlikt 36 a § nämnda lag icke skall tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. Äldre bestämmelser äger allttjämt tillämpning beträffande avgift som belöper på tid före ikraftträdandet.

Beträffande avgifter till försäkringen för tilläggs pension skall vad i övergångsbestämmelserna till lagen (1973:481) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring förordnas om redares avgifter för åren 1976-1980 tillämpas även på annan arbetsgivare för sjöman än redare. Procentsats som avses i nämnda övergångsbestämmelse fastställs av regeringen eller av myndighet som regeringen bemyndigar därtill.

3 Förslag till Lag om ändring i uppbördslagen (1953:272)

Härigenom föreskrives att 1 §, 2 § 4 mom. och 27 § 1 mom. uppbördslagen (1953:272)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Med skatt förstås i denna lag, där icke annat angives, statlig inkomstskatt, statlig förmögenhets-skatt, utskiftningsskatt, ersättnings-skatt, kommunal inkomstskatt, landstingsmedel, skogsvårdsavgifter, sådana socialförsäkringsavgifter till folkpensioneringen och tilläggs-pensionsavgifter som avses i 19 kap. 3 § lagen om allmän försäkring, sjukförsäkringsavgifter enligt 19 kap. 2 § sistnämnda lag, sådana arbetsgivaravgifter enligt *förordningen angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m., avgifter enligt lagen om allmän arbetsgivaravgift och redareavgifter enligt lagen om redareavgift för sjöfolks pensionering* vilka icke uppbäras av riks-försäkringsverket, avgift som avses i 116 a eller 116 c § taxeringslagen, ävensom annuitet å avdiktningsslån.

Med skatt förstås i denna lag, där icke annat angives, statlig inkomstskatt, statlig förmögenhets-skatt, utskiftningsskatt, ersättnings-skatt, kommunal inkomstskatt, landstingsmedel, skogsvårdsavgifter, sådana socialförsäkringsavgifter till folkpensioneringen och tilläggs-pensionsavgifter som avses i 19 kap. 3 § lagen om allmän försäkring, sjukförsäkringsavgifter enligt 19 kap. 2 § sistnämnda lag, sådana arbetsgivaravgifter enligt *lagen om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m., avgifter enligt lagen om allmän arbetsgivaravgift och enligt lagen om avgift för sjöfolks pensionering vilka icke uppbäras av riks-försäkringsverket, avgift som avses i 116 a eller 116 c § taxeringslagen, ävensom annuitet å avdiktningsslån.*

Regeringen må, om särskilda omständigheter därtill föranleda, föreskriva att i samband med upphörden av skatt må uppbäras jämväl annan avgift än sådan som i första stycket sägs. Har dylik föreskrift meddelats skall, där icke annat angivits, vad i denna lag stadgas angående skatt äga motsvarande tillämpning beträffande avgift som med föreskriften avses.

¹ Lagen omtryckt 1972:75.

² Senaste lydelse 1973:1119.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

4 m o m.³ Skattereduktion åtnjutes

av ogift skattskyldig, som har hemmavarande barn under 18 år, och av gift skattskyldig, vars make saknar taxerad inkomst enligt lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, med 1 800 kronor,

av gift skattskyldig, vars make har taxerad inkomst enligt nämnda lag som understiger 4 500 kronor, med 40 procent av det belopp som motsvarar skillnaden mellan 4 500 kronor och den taxerade inkomsten.

Ha gifta skattskyldiga var för sig till statlig inkomstskatt taxerad inkomst, som understiger 4 500 kronor, åtnjutes skattereduktion endast av den som har den högsta taxerade inkomsten. Äro de taxerade inkomsterna lika stora, tillkommer skattereduktion den äldre av de skattskyldiga.

Skattereduktion enligt första stycket åtnjutes endast av skattskyldig, som varit bosatt här i riket under någon del av beskattningsåret. För gift skattskyldig gäller dessutom följande. För att skattereduktion skall få åtnjutas, skall maken ha varit bosatt här i riket under någon del av beskattningsåret. Avser makens bosättning här i riket större delen av beskattningsåret, sker skattereduktion enligt första stycket. Avser makens bosättning här i riket endast en mindre del av beskattningsåret, åtnjuter den skattskyldige skattereduktion, om maken saknar taxerad inkomst enligt lagen om statlig inkomstskatt, med 900 kronor, och om maken har taxerad inkomst enligt nämnda lag som understiger 2 250 kronor, med 40 procent av det belopp som motsvarar skillnaden mellan 2 250 kronor och den taxerade inkomsten.

Vid tillämpningen av bestämmelserna i första, andra och tredje styckena skall som taxerad inkomst anses även under beskattningsåret uppbyggen beskattningsbar inkomst enligt lagen (1958:295) om sjömansskatt samt enligt 1 § 2 mom. nämnda lag skattepliktig dagpenning. Skattereduktion som tillkommer skattskyldig enligt nämnda bestämmelser skall minskas med en tolfedel för varje period om trettio dagar, för vilken den skattskyldige uppburit inkomst som förut nämnts.

Skattereduktion sker icke i fråga om statlig förmögenhetsskatt, socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen enligt 19 kap. 3 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, tilläggspensionsavgift, sjukförsäkringsavgift, arbetsgivaravgift, allmän arbetsgivaravgift, *redareavgift* och förseningsavgift enligt

Skattereduktion sker icke i fråga om statlig förmögenhetsskatt, socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen enligt 19 kap. 3 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, tilläggspensionsavgift, sjukförsäkringsavgift, arbetsgivaravgift, allmän arbetsgivaravgift, *avgift för sjöfolks pensionering* och förse-

³ Senaste lydelse 1974:771.

Nuvarande lydelse

116 c § taxeringslagen samt annuitet å avdikningslån.

Föreslagen lydelse

ningsavgift enligt 116 c § taxeringslagen samt annuitet å avdikningslån.

Bestämmelserna om skattereduktion iakttagas vid debitering av slutlig skatt, tillkommande skatt och preliminär B-skatt samt vid fastställande av preliminär A-skatt. Öretal som uppkommer vid beräkning av skattereduktion bortfaller.

27 §

1 m o m.⁴ Uträkning av de särskilda skatteposter som ingå i slutlig skatt samt debitering av sådan skatt sker med ledning av uppgifter i taxeringslängd eller annat beslut om taxeringen. I övrigt iakttages:

att för skattskyldiga, som avses i 10 § 1 mom. lagen om statlig inkomstskatt, sådan skatt uträknas med tillämpning av det procenttal av grundbeloppet, som fastställts att gälla för den preliminära skatt, vilken skall avräknas mot den ifrågavarande slutliga skatten;

att kommunal inkomstskatt och landstingsmedel uträknas med ledning av den utdebitering för skattekrona och skatteöre som för inkomståret gäller i beskattningsorten;

att kommunal inkomstskatt och landstingsmedel uträknas i en gemensam post, därvid skattebeloppet vid öretal över femtio avrundas uppåt och vid annat öretal avrundas nedåt till helt kronotal;

att skogsvårdsavgift uträknas med tillämpning av det promilletal, som enligt vad därom särskilt är stadgat bestämts för det år då den slutliga skatten debiteras;

att tilläggs pensionsavgift uträknas med tillämpning av den för inkomståret fastställda procentsatsen för avgiftsuttaget, därvid öretal bortfaller;

att kommunal inkomstskatt och landstingsmedel debiteras med belopp som uträknats av lokal skattemyndighet i det fögderi där beskattningsorten är belägen;

att i 1 § omförmäld sjukförsäkringsavgift debiteras enligt 19 kap. lagen om allmän försäkring och med beaktande av avgiftsbelopp som uträknats av allmän försäkringskassa;

att i 1 § omförmäld sjukförsäkringsavgift debiteras enligt 19 kap. lagen om allmän försäkring på grundval av uppgifter om försäkringsförhållanden som lämnas av allmän försäkringskassa;

att socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen såvitt gäller person med inkomst av annat förvärvsarbete än anställning debiteras med tillämpning av bestämmelserna i 11 kap. 4 § samt 19 kap. 3 och 4 a §§ lagen om allmän försäkring;

att i 1 § omförmäld arbetsgivaravgift och redareavgift debiteras i

att i 1 § omförmälda arbetsgivaravgifter debiteras i en gemen-

⁴ Senaste lydelse 1974:771.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

en gemensam post; samt

en sam post; samt

att i 1 § omförmäld annuitet eller, därest skattskyldig har att erlægga flera annuiteter, summan av dessa påföres i helt antal kronor, därvid öretal bortfaller.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. Äldre bestämmelser äger alltså tillämpning i fråga om avgift som har påförts eller bort påföras före ikraftträdandet.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.

Härigenom föreskrives att 2 och 6 §§ lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring m. m.¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

I denna lag förstås med
 arbetsgivaravgift: summan av arbetsgivarens avgifter enligt 1 § första stycket;
 avgiftsunderlag: belopp varå avgift, som avses i 1 § första stycket, skall beräknas för arbetsgivaren;
 utgiftsår: det kalenderår för vilket avgiftsunderlag skall bestämmas;
 slutlig avgift: arbetsgivaravgift som påföres vid den årliga avgiftsdebiteringen för nästföregående utgiftsår;
 preliminär avgift: belopp som enligt debitering skall erläggas eller eljest erlägges i avräkning på slutlig avgift;
 kvarstående avgift: avgiftsbelopp som återstår att erläggas sedan preliminär avgift avräknats från slutlig avgift;
 tillkommande avgift: arbetsgivaravgift som skall erläggas enligt beslut om debitering fattat sedan den årliga avgiftsdebiteringen avslutats.

Såvitt gäller beräkning av avgiftsunderlag för avgift till sjukförsäringen, folkpensioneringen och försäkringen för tilläggspension, för lönegarantiavgift samt för arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet skall med lön enligt denna lag förstås jämväl sådan ersättning, som enligt 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten eller 11 kap. 2 § andra stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring anses såsom inkomst av anställning.

Vad i 19 kap. 6 § lagen om allmän försäkring föreskrives om avgift som där avses äger motsvarande tillämpning på annan avgift som upphäres enligt förevarande lag.

¹ Lagen omtryckt 1974:938.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

6 §

Arbetsgivaruppgift skall av annan arbetsgivare än som i andra stycket sägs avlämnas till den lokala skattemyndighet, inom vars tjänstgöringsområde han skall taxeras till statlig inkomstskatt eller, om han icke skall taxeras till sådan skatt, han bedrivit sin huvudsakliga verksamhet.

Redare, som har att redovisa sjömansskatt, skall avlämna arbetsgivaruppgift till sjömansskattekontoret.

Arbetsgivaruppgift skall vara avlämnad före utgången av januari månad eller, i fråga om *redare* som avses i nästföregående stycke, före utgången av februari månad året näst efter utgiftsåret.

På ansökan av arbetsgivare, som visar att i följd av särskilda omständigheter hinder möter att avlämna arbetsgivaruppgift inom föreskriven tid, må myndighet, till vilken arbetsgivaruppgiften skall avlämnas, utsätta annan tid, inom vilken uppgiften skall vara avlämnad.

Arbetsgivare, som har att redovisa sjömansskatt, skall avlämna arbetsgivaruppgift till sjömansskattekontoret.

Arbetsgivaruppgift skall vara avlämnad före utgången av januari månad eller, i fråga om *arbetsgivare* som avses i nästföregående stycke, före utgången av februari månad året näst efter utgiftsåret.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. Äldre bestämmelser äger alltjämt tillämpning i fråga om avgift som belöper på tid före ikraftträdandet.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1961:300) om redareavgift för sjöfolks pensionering

Härigenom föreskrives att lagens rubrik och 1-3 §§ lagen (1961:300) om redareavgift för sjöfolks pensionering¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Lag om *redareavgift* för sjöfolks pensionering

Föreslagen lydelse

Lag om *avgift* för sjöfolks pensionering

1 §

Redare skall i den omfattning nedan sägs erläggas avgift (*redareavgift*) för beredande av pension enligt grunder, som bestämmas av regeringen och riksdagen, åt sjömän, vilka såsom manskap varit för utrikes fart påmönstrade svenskt handelsfartyg.

Arbetsgivare skall i den omfattning nedan sägs erläggas avgift för beredande av pension enligt grunder, som bestämmas av regeringen och riksdagen, åt sjömän, vilka såsom manskap varit för utrikes fart påmönstrade svenskt handelsfartyg.

2 §²

Redareavgift utgår för varje år å vad *redaren* sammanlagt under året utgivit i lön till sådana *arbetstagare*, som avses i 1 § första stycket lagen (1958:295) om sjömansskatt.

Avgiften beräknas för varje *redare* å lön i penningar och naturaförmåner i form av kost eller bostad.

Vid beräkningen skall bortses från *arbetstagare*, vars lön under året understigit femhundra kronor, och *arbetstagare* som icke är obligatoriskt försäkrad enligt la-

Avgift utgår för varje år å vad *arbetsgivaren* sammanlagt under året utgivit i lön till *sjöman*, som avses i 1 § 1 mom. första stycket lagen (1958:295) om sjömansskatt.

Avgiften beräknas för varje *arbetsgivare* å lön i penningar och naturaförmåner i form av kost eller bostad.

Vid beräkningen skall bortses från *sjöman*, vars lön under året understigit femhundra kronor, och *sjöman* som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen (1954:

¹ Lagen omtryckt 1968:612.

² Senaste lydelse enligt förslag i prop. 1975:92.

Nuvarande lydelse

gen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring.

Avgift erlägges icke för *arbetstagares* lön vid sjukdom eller ledighet för vård av sjukt barn eller med anledning av barns födelse till den del lönen motsvarar sjukpenning eller föräldrapenning, som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Avgift erlägges ej heller för lön som arbetsgivare utgivit till hemmavarande barn för arbete utfört i hans förvärvsverksamhet i de fall avdrag för lönen ej får ske vid inkomsttaxeringen.

Regeringen fastställer procent-sats för *redareavgiften* med hänsyn till det avgiftsbehov som för-anledes av de enligt 1 § bestämda eller eljest gällande grunderna för sjöfolks pensionering. Fastställd procentsats får tillämpas tidigast för året näst efter det år varunder den fastställts.

Föreslagen lydelse

243) om yrkesskadeförsäkring.

Avgift erlägges icke för *sjömans* lön vid sjukdom eller ledighet för vård av sjukt barn eller med anledning av barns födelse till den del lönen motsvarar sjukpenning eller föräldrapenning, som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Avgift erlägges ej heller för lön som arbetsgivare utgivit till hemmavarande barn för arbete utfört i hans förvärvsverksamhet i de fall avdrag för lönen ej får ske vid inkomsttaxeringen.

Regeringen fastställer procent-sats för *avgiften* med hänsyn till det avgiftsbehov som för-anledes av de enligt 1 § bestämda eller eljest gällande grunderna för sjöfolks pensionering. Fastställd procentsats får tillämpas tidigast för året näst efter det år varunder den fastställts.

3 §³

I fråga om debitering och uppbörd av *redareavgift* enligt denna lag äger *förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående* uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m. motsvarande tillämpning. *Vid fördelning enligt 51 § första eller andra stycket förordningen skall redareavgiften jämföras med de avgifter som avses i 1 § förordningen.*

I fråga om debitering och uppbörd av *avgift* enligt denna lag gäller i *tillämpliga delar lagen (1959:552) om* uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. Äldre bestämmelser äger alljämt tillämpning beträffande avgift som belöper på tid före ikraftträdandet.

³ Senaste lydelse 1971:93.

6 Förslag till Lag om ändring i lagen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift

Härigenom föreskrives att 2 § lagen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Arbetsgivare erlägger allmän arbetsgivaravgift med belopp motsvarande fyra procent av summan av vad arbetsgivaren utgivit under året som lön till arbetstagare i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad. I fråga om *sådan arbetstagare hos redare* som avses i 1 § första stycket lagen (1958:295) om sjömansskatt beräknas dock allmän arbetsgivaravgift efter den lägre procentsats som regeringen fastställer med motsvarande tillämpning av 19 kap. 4 § andra stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Arbetsgivare erlägger allmän arbetsgivaravgift med belopp motsvarande fyra procent av summan av vad arbetsgivaren utgivit under året som lön till arbetstagare i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad. I fråga om *sjöman* som avses i 1 § 1 mom. första stycket lagen (1958:295) om sjömansskatt beräknas dock allmän arbetsgivaravgift efter den lägre procentsats som regeringen *eller, efter regeringens bemyndigande, myndighet* fastställer med motsvarande tillämpning av 19 kap. 4 § andra stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagare vars lön under året understigit femhundra kronor, eller arbetstagare, som ej är obligatoriskt försäkrad enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring, eller till fall, som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Avgift erlägges icke för arbetstagares lön vid sjukdom eller ledighet för vård av sjukt barn eller med anledning av barns födelse till den del lönen motsvarar sjukpenning eller föräldrapenning, som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § lagen om allmän försäkring. Avgift erlägges ej heller för lön som arbetsgivare utgivit till hemmavarande barn för arbete utfört i hans förvärvsverksamhet i de fall avdrag för lönen ej får ske vid inkomsttaxeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. Äldre bestämmelser äger alltjämt tillämpning beträffande avgift som belöper på tid före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1974:794.

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-04-24

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Holmqvist, Aspling, Geijer, Bengtsson, Norling, Löfberg, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén.

Föredragande: statsrådet Aspling

Proposition med förslag om rätt till tilläggs pension och sjömans pension för entreprenöranställda på svenska handelsfartyg, m. m.

1 Inledning

Enligt huvudregeln i 1 kap. 3 § lagen (1962:381) om allmän försäkring är svenska medborgare och de som utan att vara svenska medborgare är bosatta i riket försäkrade för tilläggs pension (ATP). Sjömän av svensk nationalitet anställda ombord på svenska handelsfartyg förvärvar alltså på grund av inkomsten från anställningen ombord rätt till ATP oavsett bosättningsort.

Utländska sjömän anställda på svenska handelsfartyg kunde tidigare inte förvärva rätt till ATP om de inte var bosatta i Sverige. Genom en ändring i nyssnämnda lagrum, som trädde i kraft den 1 januari 1974 (1973:481), blev det emellertid möjligt för utländska sjömän att förvärva rätt till ATP trots att de inte var bosatta i Sverige. Villkoret för sådan rätt är att sjömannen är anställd i redarens tjänst ombord på svenskt handelsfartyg.

Det förhållandet att sjömannen är anställd i redarens tjänst får betydelse även i andra avseenden än för rätten till ATP. Sälunda erläggs sjömansskatt av den som är anställd i redarens tjänst ombord om fartyget är på minst 100 bruttoregister-ton och går i närfart eller fjärrfart. Vidare är rätten till sjömans pension vilken är en kompletterande pension för tiden före 67 års ålder — knuten till anställning hos redare. Som seglationstid, vilken ligger till grund för rätten till sjömans pension, räknas enbart tid under vilken den anställda som manskap i svenskt handelsfartyg betalat sjömansskatt och följaktligen endast tid då sjömannen varit anställd hos redare.

På handelsfartyg förekommer emellertid i viss utsträckning arbets-tagare anställda av annan arbetsgivare än redaren. Det gäller anställda hos arbetsgivare som anlitas av redaren som entreprenör för viss del av fartygets drift. Som exempel på sådan verksamhet kan nämnas restaura-

tions- eller tvätterirörelse liksom försäljning ombord på färjor m. m. Dessa ombordanställda förvärvat f. n. rätt till ATP endast under förutsättning att de är svenska medborgare eller bosatta i Sverige. De entreprenöranställda omfattas inte av sjömansskattelagens bestämmelser och kan till följd därav inte heller kvalificera sig för sjömanspension.

En särskilt tillsatt arbetsgrupp (S 1973:04)¹ har i ett i januari 1975 avgivet betänkande (Ds S 1975:1) Pensions- och beskattningsfrågor för entreprenöranställda på fartyg föreslagit att ombordanställda i tjänst hos entreprenör skall få rätt till ATP och sjömanspension samt omfattas av sjömansbeskattningen på samma sätt som redaranställda.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av riksförsäkringsverket, riksskatteverket, sjöfartsverket, statens järnvägar (SJ), arbetsmarknadsstyrelsen, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Sveriges redareförening, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska sjöfolksförbundet, Hotell- och restauranganställdas förbund, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska maskinbefälsförbundet, Sveriges fartygsbefälsförening, Försäkringskassaförbundet, Handelsflottans pensionsanstalt, Svenska Personal-Pensionskassan (SPP), Sjöbefälets pensionskassa och Trafikrestauranter AB (TR).

2 Gällande bestämmelser m. m.

2.1 Lagen (1962:381) om allmän försäkring

Inom den allmänna försäkringen utgår folkpension och tilläggspension (ATP). Båda slagen av pension utgår i form av ålderspension, förtidspension och familjepension (änkepension och barnpension). Dessutom förekommer inom folkpensioneringen vissa särskilda förmåner.

Försäkringen för tilläggspension avser att bereda ålderspension, förtidspension och familjepension utöver folkpensionen. Rätten till tilläggspension grundas på inkomsten av det förvärvsarbete som den försäkrade utför under sin aktiva tid och pensionen är avvägd i förhållande till denna inkomst.

Tilläggspension omfattar i princip alla som är försäkrade enligt lagen dvs. svenska medborgare och de som utan att vara svenska medborgare är bosatta i riket. Vidare omfattas den som inte är svensk medborgare men är anställd i redarens tjänst ombord på svenskt handelsfartyg. Detta gäller dock inte den som är anställd uteslutande för fartygs iståndsättande eller uppläggning eller för tillsyn eller betjäning vid fartygs uppehåll i hamn. Med svenskt handelsfartyg likställs utländskt handelsfartyg, som svensk redare förhyr på s. k. bare-boat basis, dvs. obemannat. Tilläggspension utgår oavsett var den berättigade är bosatt.

¹ Rättschefen Björn Sjöberg, socialdepartementet, ordförande, kansliradet Gunnar Björne, finansdepartementet, direktören i Sveriges redareförening Nils Grenander, förbundsordföranden i Svenska sjöfolksförbundet Gunnar Karlsson, förhandlingschefen i Sveriges fartygsbefälsförening Karl Rude, byråchefen Hans Sjöquist, riksförsäkringsverket, och hovrättsrådet Lennart Sjöstedt, kommunikationsdepartementet.

Den inkomst som blir pensionsgrundande inom tilläggs pensioneringen är den försäkrades inkomst av förvärvsarbete under åren fr. o. m. det då han fyller 16 år t. o. m. det då han fyller 65 år. Förvärvsinkomsterna indelas i inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete.

Den pensionsgrundande inkomsten motsvarar summan av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete i den mån summan överstiger en viss minimigräns, nämligen det vid årets ingång gällande basbeloppet, vilket avräknas i första hand mot inkomst av anställning. Vid beräkning av pensionsgrundande inkomst bortses från inkomst som överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Den pensionsgrundande inkomsten omräknas till pensionspoäng som utgör den pensionsgrundande inkomsten delad med basbeloppet vid inkomstårets ingång. Omräkningen av pensionsgrundande inkomst i pensionspoäng ingår i systemet för värdesäkring av pensionerna.

Tilläggs pensioneringen finansieras helt genom avgifter. För den som är anställd betalar arbetsgivaren avgift. Den som haft inkomst av annat förvärvsarbete än anställning erlägger själv tilläggs pensionsavgift. Avgifterna för tilläggs pensioneringen utgår enligt en procentsats som bestäms i särskild lag. Procentsatserna har för år 1975 bestämts till 10,75, för år 1976 till 11 och för vart och ett av åren 1977-1979 till 11,75.

Före den 1 januari 1974, från vilken tidpunkt utländska sjömän erhöll rätt till tilläggspension för den tid de varit anställda på svenska fartyg även om de inte varit bosatta i Sverige, gällde särskilda regler för redarnas avgift. Från nämnda tidpunkt gäller de allmänna reglerna även för redare. Den skillnad i avgiftssats som tidigare gällt avtrappas successivt enligt en särskild övergångsregel under tiden fram till år 1981.

Underlaget för arbetsgivaravgift utgör summan av vad som utbetalts i lön till arbetstagarna sedan därifrån dragits dels ett belopp motsvarande det beräknade antalet arbetstagare multiplicerat med det vid årets ingång gällande basbeloppet, dels för varje arbetstagare sådan del av lön, som för år räknat överstiger sju och en halv gånger basbeloppet. Arbetstagare som varit anställd hela året med full arbetstid räknas som en arbetstagare och arbetstagare som varit anställd i mindre omfattning medräknas i förhållande därtill.

2.2 Sjömansbeskattningen

Bestämmelserna om sjömansskatt är intagna i lagen (1958:295) om sjömansskatt. Skatten uttas i stället för statlig och kommunal inkomstskatt. Ärenden angående sjömansskatt handläggs av riksskatteverket. Inom verket handläggs ärenden angående sjömansskatt i första hand av sjömansskattekontoret och sjömansskattenämnden.

Sjömansskatt erläggs som definitiv källskatt av den som är anställd i redarens tjänst ombord på svenskt handelsfartyg med en bruttodräktighet av minst 100 registerton, om fartyget huvudsakligast nyttjas i närfart

eller fjärrfart. Utländskt fartyg som av redaren förhyrs på s. k. bare-boat basis likställs med svenskt handelsfartyg. Med närfart avses linjefart mellan svenska hamnar utanför öppen kust eller utomskärs vid kusterna samt linjefart mellan svensk och utländsk hamn, dock ej linjefart bortom linjen Hanstholm-Lindesnäs eller bortom Cuxhaven. Med fjärrfart avses annan fart än inre fart och närfart.

Lagen är inte tillämplig vid anställning på fartyg i inre fart. Med inre fart förstås fart inom Sverige huvudsakligen i hamnar eller på floder, kanaler eller insjöar eller inomskärs vid kusterna eller i Kalmarsund.

Den som är anställd uteslutande för fartygs iståndsättande eller uppläggning eller för tillsyn eller betjäning vid fartygs uppehåll i hamn anses enligt lagen inte vara anställd ombord på fartyget.

Det åligger redare att till sjömansskattekontoret för varje period av två månader inbetala och redovisa under perioden innehållen sjömansskatt.

Sjömansskatt utgår för månad och beräknas enligt endera av två sjömansskattetabeller, den ena vid anställning på fartyg i fjärrfart och den andra på fartyg i närfart. För sjöman som inte är bosatt i Sverige är sjömansskatten lägre än för den som är bosatt här. Om sjömannen på godtagbart sätt visar att han är skattskyldig i annat land för inkomsten ombord kan han av sjömansskattenämnden befrias från skyldighet att erlægga sjömansskatt.

Sjöman som är bosatt i Danmark, Finland, Island eller Norge skall betala sjömansskatt enligt de bestämmelser som gäller för här i riket bosatt sjöman.

Eftersom sjömansskatten är en definitiv skatt skall inkomst ombord inte redovisas i självdeklaration. För annan inkomst än sjöinkomst är däremot sjömannen deklarationsskyldig enligt vanliga regler. Inkomst ombord sambeskattas inte med inkomst i land och påverkar i stort sett inte beskattningen av landinkomst, bortsett från att grundavdraget minskas med 1/12 för varje månad som sjömansskatt erlagts.

Fr. o. m. år 1972 tillämpas — beträffande sjömän bosatta i de nordiska länderna — ett särskilt ADB-system för sjömansskattens administration. Systemet innebär bl. a. att redarnas uppgifter om uppburen sjöinkomst och erlagd sjömansskatt bearbetas maskinellt. Därefter får de lokala skattemyndigheterna uppgifter i erforderliga hänseenden direkt från sjömansskattekontoret. Dessa uppgifter skall vidarebefordras till taxeringsnämnderna som bl. a. föranstaltar om att sjömannens beskattningsbara inkomst enligt sjömansskattelagen noteras i inkomstlängden. Anteckningen i inkomstlängden är en taxeringsåtgärd. Uppgifterna utgör vidare beslutsunderlag när lokal skattemyndighet fastställer sjömannens pensionsgrundande inkomst.

För övriga sjömansskattepliktiga sjömän sker endast en kontroll i riksskatteverket av att skatteavdraget är korrekt med hänsyn till sjömannens inkomst.

2.3 Kungörelsen (1972:412) om sjömanspension

Nu gällande regler om sjömanspension trädde i kraft den 1 juli 1972. Reglerna innebär i huvudsak följande.

Rätt till sjömanspension tillkommer sjöman i manskapsställning som varit verksam inom yrket under hela eller större delen av sin aktiva tid. För att rätt till pension skall inträda krävs minst 120 seglationsmånader på svenskt handelsfartyg fr. o. m. den månad då han fyllt 30 år. Varav minst 80 efter månaden närmast före den då han fyllt 40 år. Kvalificering kan ske t. o. m. månaden närmast före den då han fyllt 60 år. Befälstid får i viss utsträckning gälla som kvalifikationstid. Som anställningstid räknas tid under vilken sjömansskatt erlagts. Pension kan tidigast utgå fr. o. m. den månad då sjömannen fyller 55 år. Pensionen upphör med månaden innan 67 års ålder uppnås.

Pensionens storlek bestäms av antalet manskapsmånader och pensionen utgår med lika belopp oavsett arbetsinkomsten under intjänandetiden. De 40 först fullgjorda manskapsmånaderna inverkar inte på pensionens storlek. För var och en av de därpå följande månaderna beräknas pensionen efter viss procent av basbeloppet enligt AFL. Pensionsnivån har lagts så att full pension vid 55 års ålder ger maximalt ett och ett halvt basbelopp medan pensionsuttag vid högre ålder ger en pension motsvarande maximalt tre basbelopp (vid uttag från 62 års ålder). Sjömanspensionen blir värdebeständig genom att pensionsbeloppet följer förändringarna i basbeloppet.

Genom att ett tidigare krav för utländska sjömän om mantalsskrivning i Sverige tagits bort i nuvarande regler, har de utländska sjömännen numera samma möjlighet att erhålla pension som de svenska.

Sjömanspensionen samordnas med allmän pension i form av förtidspension (sjukbidrag), änkepension, livränta från yrkesskadeförsäkringen och annan livränta som bestäms av eller utbetalas från riksförsäkringsverket. Pensionen samordnas också med utländsk förmån som motsvarar någon av nyss angivna förmåner. Samordningen sker så att, om det sammanlagda förmånsbeloppet överstiger den högsta sjömanspension som kan utgå fr. o. m. 60 års ålder, sjömanspensionen minskas med det överskjutande beloppet. Minst en tredjedel av sjömanspension skall dock alltid utgå.

Som nämnts kvalificerar för sjömanspension endast sådan anställningstid på svenskt handelsfartyg under vilken sjömansskatt erlagts. Befrias sjöman enligt beslut av sjömansskattenämnden från skyldighet att erlägga svensk sjömansskatt på grund av att han har visat att han är skattskyldig i annat land för inkomst av tjänstgöringen på svenskt fartyg, saknas regler i sjömanspensionskungörelsen som ger honom rätt att räkna denna tjänstgöring som kvalificerande för sjömanspension. Här föreligger skillnad mellan reglerna om rätt att räkna kvalifikationstid för ATP och sjömanspension. Till ATP kvalificerar sig som nämnts under 2.1 den anställde genom anställning på svenskt handelsfartyg.

Också en annan skillnad mellan reglerna om rätt till ATP och till sjömanspension bör nämnas i detta sammanhang. Motsvarighet till de under 2.1 och 2.2 nämnda reglerna om likställande med svenskt handelsfartyg av utländskt sådant fartyg som förhyrs på bare-boat basis av svensk redare saknas i sjömanspensionskungörelsen. Rätt till sjömanspension kan endast förvävas genom tjänstgöring på svenskt handelsfartyg.

Sjömanspensioneringen administreras av Handelsflottans pensionsanstalt.

2.4 Vissa andra författningar

Sjömanslagen (1973:282) reglerar bl. a. sjömäns anställningsförhållanden och sociala grundskydd. Lagen avser arbetstagare som är anställd för fartygsarbete på svenskt fartyg. När det gäller arbetsgivarens sociala förpliktelser, t. ex. sjukvård, sjuklön, fri hemresa, omfattar lagen arbetstagare som under den tid han tjänstgör ombord har befattning på fartyget, i lagen benämnd sjöman. Med uttrycket befattning på fartyg avses att sjömannen har sådan befattning ombord som huvudsakligen avser fartygsarbete och gäller annat än enbart tillfälliga göromål. Lagens bestämmelser är tillämpliga både på redar- och entreprenöranställda sjömän. Ansvaret för att den anställde garanteras det sociala skydd som han har att begära åvilar arbetsgivaren. När det gäller redarens ansvar för att entreprenören fullgör sina förpliktelser gentemot sina anställda gäller att den entreprenöranställda kan vända sig direkt mot redaren. Denne har i sådant fall regressrätt mot entreprenören.

Enligt sjölagens (1891 nr 35 s. 1, omtryckt 1974:621) nu gällande regler om sjöpanträtt, 267 §, tillkommer sådan rätt på fartyg anställd person på grund av tjänsteavtal med redaren eller befälhavaren. Riksdagen har emellertid godkänt nya regler om sjöpanträtt (prop. 1973:42, LU 22, rskr 272) som ännu inte har trätt i kraft (se 244 § i SFS 1973:1064). Enligt de nya reglerna gäller bl. a. att sjöpanträtt uppstår i fartyget oavsett om gäldenären i fordringsförhållandet är fartygets ägare, redare eller befraktare eller eljest har hand om fartygets drift i redarens ställe, t. ex. en självständig restauratör ombord. Panträkten gäller bl. a. till säkerhet för fordran som avser lön och annan gottgörelse till befälhavaren eller annan ombordanställd på grund av dennes tjänst på fartyget. Sjöpanträtt gäller således även för lön till entreprenöranställd.

Sjöarbetslagen (1970:105) är tillämplig på skeppstjänst. Härmed förstås enligt 1 § arbete som person, vilken är anställd på svenskt fartyg, för fartygets räkning eller eljest på grund av förmans uppdrag utför ombord på fartyget eller på annat ställe. Från lagens tillämpning undantas vissa högre befattningshavare ombord och vidare läkare och musiker. Medlemmar i redarens familj undantas i det fall fartygets bruttodräktighet understiger 500 registerton.

Enligt förarbetena till lagen bör inte den omständigheten att arbetsta-

gare har anställts av någon annan än redaren utesluta tillämpning av lagen, om arbetstagaren anställts för att utföra rutinarbete ombord som annars brukar skötas av den som är anställd direkt av redaren. Som exempel nämns ekonomipersonal anställd av en självständig restauratör som arrenderar restaurationen ombord. Den som är anställd av annan än redaren för att utföra tillfälligt arbete till sjöss, som inte består av rutingörsmål, bör däremot i lagens mening betraktas som anställd på fartyget endast om vistelsen ombord har sådan varaktighet att den avsevärt inskränker möjligheterna att utnyttja fritiden. För arbetstagare med tillfällig och avgränsad arbetsuppgift ombord, t. ex. leveransservice eller maskinreparation, bör tiden överstiga en vecka. Arbetar arbetstagaren under längre tid till sjöss men byter fartyg ofta och med korta mellanperioder till lands, bör även arbete kortare tid än en vecka på ett fartyg kunna betraktas som skeppstjänst.

Mönstringsförrordningen (1961:87) reglerar mönstring av såväl svenska som utländska sjömän. Mönstringspliktiga enligt förordningen är alla som är anställda i någon befattning ombord och medföljer fartyget för att utföra arbete för fartygets räkning.

Enligt 11 § mönstringsförrordningen skall beträffande registrering av utländska sjömän och om sjöfartsbok för dem gälla vad särskilt stadgas. Med stöd av denna bestämmelse har beslutats att utländska sjömän som tjänstgör på svenska handelsfartyg skall vara förtecknade i sjömansregistret. Registreringen, som föranleddes främst av den utvidgade rätten till ATP för utländska sjömän, påbörjades den 1 juli 1973.

Utredningen om mönstring av sjömän har nyligen framlagt sitt betänkande (Stencil Ds K 1974:11) Mönstring av sjömän. I det förslag till kungörelse om mönstring och registrering av sjömän m. m. som kommittén lägger fram bibehålls mönstringsplikten i huvudsak för den personkrets, för vilken sådan f. n. föreligger. Mönstringsskyldigheten omfattar sålunda alla som har befattning på fartyg, oavsett om arbetsgivare är redaren eller entreprenör. Begreppet befattning på fartyg används i samma betydelse som enligt sjömanslagen.

I fråga om registrering av sjömän anför utredningen bl. a. följande.

Då svensk sjöman första gången anställs på mönstringspliktigt fartyg, dvs. på fartyg om minst 20 bruttoregisterton, skrivs han in i sjömansregistret och får sjöfartsbok. Sjöfartsboken utfärdas av mönstringsförrättaren som även ger den inskrivne ett registernummer. Därvid används dennes personnummer. Sedan sjömansregistret underrättats om inskrivningen, fullbordas denna genom att ett registerkort läggs upp.

Registreringen av utländsk medborgare sker däremot direkt i registret utan föregående inskrivning hos mönstringsförrättare. Till grund för registreringen ligger uppgifterna i sjömannens tjänstgöringsbesked. I förfarandet ingår att den utländske sjömannen tilldelas ett särskilt registreringsnummer. För nordisk medborgare rekvirerar sjömansregistret i särskild ordning ett svenskt personnummer hos riksskatteverket. Övriga utländska medborgare tilldelas registernummer, hämtade ur en särskild nummerserie i sjömansregistret.

Utredningen föreslår att alla utländska sjömän förses med en bok som innehållsmässigt är av samma karaktär som sjöfartsboken, dock utan att som denna ha funktionen av nationell identitetshandling. Tjänstgöringsboken ersätter det nuvarande registreringsbeviset men tjänstgör även som arbetsbok för sjömannen. Boken skall innehålla vissa av de registrerade personuppgifterna samt uppgifter om innehavarens tjänstgöring på svenska fartyg.

2.5 Förhållandena i övriga nordiska länder

2.5.1 *Sjömansskatteregler*

De svenska reglerna om sjömansskatt har i huvudsak sin motsvarighet i övriga nordiska länders skattelagstiftning utom den isländska som saknar särskilt sjömansskattesystem.

I Danmark skall var och en som är anställd på danskt fartyg med bruttodräktighet över 100 registerton som nyttjas i utrikes fart eller närfart betala sjömansskatt. Sjömansskatt skall således, till skillnad från vad som gäller enligt de svenska bestämmelserna, betalas även av den som är anställd ombord hos annan än redaren. Är sjömannen anställd hos annan arbetsgivare än redaren blir ansvarsbestämmelserna för redare i motsvarande mån tillämpliga på denne arbetsgivare.

I Finland erläggs sjömansskatt endast av den som är anställd i redarens tjänst ombord på finskt handelsfartyg med bruttodräktighet av minst 100 registerton som används i utrikes fart eller kustfart.

Enligt de norska bestämmelserna betalas sjömansskatt av den som är anställd ombord i redarens tjänst eller hos arbetsgivare som driver näringsverksamhet ombord. Sjömansskatt betalas dock inte av vissa entreprenadanställda på kryssningsfartyg, se närmare avsnitt 2.5.2.

Liksom i Sverige finns i de övriga nordiska ländernas författningar regler som i skattehänseende likställer utländskt fartyg som förhyrs på bare-boat basis med inhemskt handelsfartyg.

2.5.2 *Entreprenöranställdas rätt till pension*

Pensionssystemen i stort för sjömän i de olika nordiska länderna gestaltar sig på följande sätt.

Danmark har ingen särskild sjömanspension. Sjömännen är anslutna till Arbejdsmarkedets Tillaegspension i likhet med övriga arbetstagare. Denna pensionsordning ger ett standardiserat tillägg till folkpensionen. I Danmark finns inte några speciella regler för entreprenöranställdas rätt till Arbejdsmarkedets Tillaegspension. För dessa tillämpas lagens bestämmelser så att utländska medborgare som är anställda av dansk entreprenör för kiosk- eller restaurangverksamhet på ett danskt fartyg anses omfattade enligt de allmänna reglerna. Utländska medborgare som är anställda på danskt fartyg för utländsk entreprenör anses inte omfattade av pensionsordningen. Om en dansk medborgare är anställd av en dansk entreprenör

ombord på utländskt fartyg, omfattas han av pensionsordningen om han är bosatt och betalar skatt i Danmark.

Finland har en sjömanspensionering som ingår som en bland arbetspensioneringens olika grenar. Den ger en pension som är ställd i relation till arbetsinkomsten. Vid sidan härav utgår folkpension. Enligt lagen om sjömanspensioner är alla personer i sjömanstjänst på finskt handelsfartyg pensionsförsäkrade oberoende av om de är anställda av redaren eller någon annan, t. ex. en utländsk entreprenör. Med "sjömän" avses alla ombordanställda som följer med fartyget.

Till isländska sjömän utgår, förutom folkpension, tilläggspension på grund av medlemskap i pensionskassa. Sådant medlemskap är obligatoriskt. Det finns en särskild pensionskassa för sjömän och fiskare. Avgörande för kassatillhörigheten är att sjömannen är påmönstrad som besättningsmedlem. Entreprenöranställning förekommer inte i den isländska handelsflottan. Utländsk arbetstagare kan medges befrielse från försäkringsplikten om han är omfattad av en pensionsanordning i sitt hemland.

I Norge har sjömännen, förutom grundpension och tilläggspension enligt folketrygdslagen, särskild sjömanspension som utgår från lägre ålder än den allmänna pensionsåldern till dess normal pensionsålder uppnås. Övergångsvis på grund av sjötjänst före införandet av folketrygdslagen den 1 januari 1967 - utges också ålderspension efter fyllda 67 år samt efterlevandepensioner. Av de nordiska länderna har Norge det största antalet entreprenöranställda. Den 1 november 1973 uppgick bemanningen på den norska handelsflottan till 41 500 man. Därav var 8 200 utländska medborgare. Härtill kommer entreprenadanställd utländsk personal på kryssningsfartyg. Antalet sådana entreprenadanställda uppgick till ca 3 100 personer. Av det totala antalet utländska medborgare anställda på norska fartyg var 500 bosatta i Norge.

Oavsett om arbetsgivaren är redaren eller entreprenör gäller att norsk medborgare omfattas av såväl tilläggspensioneringen som sjömanspensioneringen. Detta gäller oberoende av var han är bosatt. Utländsk medborgare omfattas däremot av dessa pensionssystem endast om han är bosatt i Norge. Ett ytterligare villkor för rätt till tilläggspension som gäller både norska och utländska medborgare är att den anställde betalar medlemsavgift till folketrygden. Avgiftsskyldighet till båda pensionssystemen åvilar också arbetsgivare, dvs. redaren eller entreprenören. Huruvida arbetsgivaren fullgör denna skyldighet är dock inte avgörande för den anställdes rätt till pensionsförmån.

Norska medborgare och utländska medborgare som är bosatta i Norge omfattas sålunda av pensionssystemen oavsett om redaren eller entreprenör är arbetsgivare. I fråga om vissa kryssningsfartyg gäller dock särskilda regler för entreprenöranställda. Dessa särskilda regler är tillämpliga på kryssningsfartyg som inte utgår från Norge. På sådana fartyg erlägger de entreprenöranställda inte sjömansskatt och avgifter till pensionssystemen utgår inte. De entreprenöranställda omfattas inte av tilläggspensione-

ringen och sjömanspensioneringen. Motivet för dessa undantagsregler har angivits vara att entreprenörerna på de fartyg det här gäller vanligen inte har någon anknytning till Norge och att det är ogörligt att driva in skatter och avgifter från entreprenören när man saknar tvångsmedel mot denne. Om emellertid en person som i och för sig skulle kunna omfattas av tilläggs pensioneringen - dvs. en norrman eller en utländsk medborgare bosatt i Norge - är anställd av sådan entreprenör kan den anställde själv betala avgifter och omfattas då därav. År 1972 uppgick antalet fartyg där dessa regler gäller till ca 20 och antalet entreprenöranställda på sådana fartyg till ca 3 100.

3 Betänkandet

3.1 Allmänt

Arbetsgruppen konstaterar att om man vill genomföra en likställighet i pensionshänseende mellan redar- och entreprenöranställd personal så bör detta ske genom att de regler som f. n. gäller för redaranställd personals rätt till ATP och sjömanspension liksom reglerna om sjömansskatt görs tillämpliga på den entreprenöranställda personalen. Arbetsgruppen konstaterar att det råder ett nära samband mellan ATP resp. sjömanspension, å ena sidan, och erläggande av sjömansskatt, å den andra. Systemet för intjänande av ATP för utländska sjömän anställda på svenska fartyg har anknutits till sjömansskattesystemet. Erläggande av sjömansskatt är vidare avgörande för rätten till sjömanspension. Pensionen är nämligen beroende av antalet seglationsmånader och som seglationstid räknas tid för vilken sjömansskatt erlagts.

Från denna utgångspunkt föreslår arbetsgruppen att avgränsningen av den personkrets som omfattas av reglerna om sjömansskatt, ATP och sjömanspension inte längre görs genom anknytningen till redaranställningen. I stället bör sjömanslagens sjömansbegrepp användas. Detta begrepp omfattar all personal, oavsett arbetsgivare, som är anställd för fartygsarbete och som under sin tjänstgöringstid på fartyget innehar befattning ombord. Genom en övergång till detta sjömansbegrepp utsträcks automatiskt pensions- och skattebestämmelser till att omfatta den entreprenöranställda personalen.

Arbetsgruppen finner emellertid att det i vissa gränsfall kan föreligga behov av en dispensregel. Detta gäller i första hand där ett praktiskt genomförande av systemet knappast är möjligt, t. ex. i sådana fall då utländsk entreprenör tillfälligt ställer arbetslag till förfogande och inte lämnar sådana namn- och övriga uppgifter på personalen att registrering kan ske.

Även för vissa andra fall bör enligt arbetsgruppen dispens kunna meddelas. Arbetsgruppen pekar i detta sammanhang på att man i Norge funnit det nödvändigt att införa särskilda regler för vissa kryssningsfartyg.

Innebörden av att dispens meddelas blir att sjömansskatt inte skall

erläggas. Vidare kan ATP (enligt reglerna för sjömän) och sjömanspension inte tjänas in under den tid dispensen omfattar och avgifter för dessa pensionsanordningar skall inte tas ut.

Dispensprövningen föreslås ankomma på sjömansskattenämnden. Innan nämnden avgör dispensärende bör enligt förslaget yttrande inhämtas från redare- och sjöpersonalorganisationer och, om det anses påkallat, annan svensk organisation som berörs av beslutet.

3.2 Administrationen

I fråga om administrationen av den vidgade rätten till ATP och sjömanspension samt de nya bestämmelserna om sjömansskatt konstaterar arbetsgruppen att hela den personkrets som föreslås omfattad av de nya bestämmelserna registreras i sjömansregistret enligt gällande regler i mönstringsförordningen och sjömanslagen. Någon förändring i detta avseende torde inte uppkomma i anledning av de nya mönstringsbestämmelser som f. n. övervägs. Den personregistrering som sålunda sker även av entreprenöranställd personal kan, på samma sätt som när det gäller den redaranställda personalen, utgöra grund för administrationen beträffande såväl beskattningen som pensioneringen. Den registrering som erfordras för dessa ändamål kommer alltså att bygga på den personregistrering som sker första gången den entreprenöranställda börjar tjänstgöra på ett svenskt fartyg. Systemet blir detsamma som f. n. gäller för redaranställd personal.

I fråga om sjömansskatt föreslås att entreprenören registreras hos sjömansskattekontoret enligt samma regler som gäller för redare. Entreprenören jämställs sedan med redare i fråga om skatteavdrag, skatteredovisning, uppgiftsskyldighet etc.

I löneredovisningarna beträffande sjömän som omfattas av sjömansskattelagen anges sjömannens identitetsnummer. Dessa löneredovisningar -- som enligt riksskatteverkets anvisningar skall avges även om sjömannen är befriad från skattskyldighet -- insänds till sjömansskattekontoret, varefter de ADB-behandlas. De uppgifter som behövs för att bestämma den pensionsgrundande inkomsten för ATP kan därefter lämnas direkt till lokal skattemyndighet från riksskatteverket. Eftersom den personkrets som föreslås omfattad av rätt till ATP överensstämmer med den som löneredovisningarna avser, täcks hela den grupp som har rätt till ATP genom detta förfarande. Likaledes registreras den seglationstid som ligger till grund för sjömanspension på grundval av dessa löneredovisningar.

I de undantagsfall då sjömansskattelagen inte är tillämplig och sjömannen inte heller är skattskyldig i Sverige enligt de vanliga reglerna om inkomstskatt skall entreprenören, i likhet med vad som f. n. gäller redare, avge särskild inkomstavgift enligt 3 § förordningen (1959:551) angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om allmän försäkring.

Sedan lokal skattemyndighet bestämt den pensionsgrundande inkom-

ten lämnas meddelande härom till den försäkringskassa som skall registrera pensionspoängen. Även i sådant meddelande skall identitetsnumret anges. Genom att identitetsnumret bygger på sjömannens födelsedata kan registreringen integreras i det nuvarande ADB-systemet för registrering av pensionspoäng efter personnummer.

Efter mönster av vad som f. n. gäller för utländska redaranställda sjömän föreslår arbetsgruppen att den pensionsgrundande inkomsten för alla arbetstagare på svenska fartyg som inte är mantalsskrivna eller bosatta i riket skall bestämmas av den lokala skattemyndigheten i Göteborg. Vidare föreslås att pensionspoängen för dessa arbetstagare registreras hos försäkringskassan i Göteborg. Motivet härför är att det behövs ett nära samarbete mellan sjömansregistret och sjömansskattekontoret, båda belägna i Göteborg, och den lokala skattemyndighet och försäkringskassa som skall bestämma resp. registrera den pensionsgrundande inkomsten.

3.3 Avgiftsfrågor

Arbetsgruppens förslag om likställande av entreprenör- och redaranställd personal innebär att entreprenörernas skyldighet att erlägga socialförsäkringsavgifter för sina anställda avgörs enligt samma regler som f. n. gäller för redare. Detsamma blir fallet med den allmänna arbetsgivaravgiften. Dessa bestämmelser innebär följande.

Redare betalar f. n. socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen och sjukförsäkringen efter en lägre procentsats än som annars tillämpas. Den procentsats som gäller för redare utgör en andel av den procentsats som gäller för övriga arbetsgivare. Denna andel skall svara mot förhållandet mellan antalet svenska sjömän och hela antalet sjömän på svenska handelsfartyg i medeltal för den 31 oktober under de tre år som närmast föregått det år då procentsatsen fastställts. Motsvarande regler gäller för allmän arbetsgivaravgift.

Samma reduktionsregler gällde intill den 1 januari 1974 för socialförsäkringsavgiften till ATP. Genom den lagändring som då trädde i kraft fick även utländska sjömän rätt till ATP. Redarnas avgift till ATP skall därför i fortsättningen vara densamma som övriga arbetsgivare erlägger. Under åren 1974-1980 gäller övergångsvis regler som anknyter till de äldre bestämmelserna, varvid dock det nyss nämnda medelantalet svenska sjömän ökas med en åttondel för varje år. Innehörden är att procentsatsen under övergångstiden gradvis trappas upp så att redare från år 1981 betalar socialförsäkringsavgift till ATP enligt den procentsats som gäller för övriga arbetsgivare. Övriga arbetsgivaravgifter, dvs. avgifter till yrkeskadeförsäkring, arbetslöshetsförsäkring, statlig lönegaranti vid konkurs och arbetarskydd (tillhoppa f. n. 0,77 % av löneunderlaget) betalas av redare efter samma procentsats som övriga arbetsgivare.

3.4 Arbetsgivaransvar

Förslagen i fråga om likställighet mellan redaranställda och entreprenöranställda leder som redan berörts till att även entreprenörer blir skyldiga att leverera in sjömansskatt och lämna den redovisning för anställdas inkomster som fordras för pensionsändamål. Förslagen berör också skyldigheten att erlägga arbetsgivaravgifter bl. a. till ATP och sjömanspensionering.

Arbetsgruppen har diskuterat frågan om ansvarigheten för att dessa skyldigheter fullgörs och därvid övervägt om redaren bör åläggas detta ansvar. I sjömanslagen har arbetsgivaransvaret lagts på arbetsgivaren, dvs. entreprenören för den entreprenöranställda. Emellertid har redaren ålagts ett ansvar för att entreprenören fullgör sina förpliktelser. Arbetstagaren kan vända sig direkt mot redaren som då har regressrätt mot entreprenören -- arbetsgivaren. Vidare gäller enligt sjölagen samma sjöpanträtt för lön vid konkurs för de entreprenöranställda som för redarens egna anställda.

Arbetsgruppen konstaterar att redare i sjömanslagen har ålagts ett vittgående ansvar för att entreprenör fullgör sina skyldigheter, dock ej så vittgående att hela ansvaret lagts på redaren. Enligt sjömanslagen är det fråga om ett direkt utkrävande från arbetstagarens sida av prestationer. Arbetstagaren kan t. ex. kräva att arbetsgivaren skall svara för vård vid sjukdom. När det gäller ATP, sjömansskatt och sjömanspension omfattar arbetsgivarens ansvar en skyldighet att lämna myndighet redovisning för utbetalda löner och betala skatter och avgifter. Arbetstagaren berörs inte direkt på samma sätt.

Bland entreprenörerna finns sådana som har endast ett fåtal anställda och kvaliteten på deras kamerala administration kan vara bristfällig. Framför allt för att säkra en så tillförlitlig registrering som möjligt av de entreprenöranställdas pensionsgrundande inkomst kunde det enligt arbetsgruppen finnas skäl att lägga den redovisningsskyldighet det här gäller på redarna som har etablerade redovisningsrutiner. Motiv har emellertid inte ansetts föreligga för en så långtgående överflyttning av ansvaret utan det förordas att man prövar en lösning med ett begränsat ansvar för redaren i vissa situationer.

När det gäller entreprenörer som driver sin verksamhet från fast driftställe inom Sveriges landgränser finns det enligt arbetsgruppens mening inte anledning att ålägga redaren ett ansvar vid sidan om entreprenören. I fall då entreprenören inte fullgör sina skyldigheter finns möjligheter att tillgripa tvångsmedel. Berörda myndigheter kan i dessa fall utan svårigheter kommunicera med entreprenören och de administrativa problemen skiljer sig inte från de som annars kan göra sig gällande.

Atskilliga entreprenörer driver emellertid sin verksamhet från utlandet och är ofta bosatta långt från Sverige. I dessa fall kan enligt arbetsgruppens mening problem uppstå vid kontakten mellan myndigheter och entreprenörer. Av väsentlig betydelse är att svenska myndigheter inte har

möjlighet att tvångsvis utkräva av entreprenören vad denne försummat. Beträffande de nordiska länderna finns visserligen handräckningsavtal som ger svenska myndigheter möjlighet till verkställighetsåtgärder i dessa länder. Det innebär emellertid av naturliga skäl ett betydande administrativt merarbete att anlita sådan handräckning. För att det föreslagna systemet skall kunna fungera föreslår därför arbetsgruppen att redarna åläggs ett ansvar för att deras utländska entreprenörer varmed avses alla entreprenörer som inte uppenbart driver sin verksamhet från fast driftställe inom svenskt landterritorium -- fullgör sina skyldigheter. Det förhållandet att entreprenören driver rörelse på svenskt fartyg anser arbetsgruppen inte böra leda till befrielse från ansvar för redare.

Ansvaret föreslås så utformat att vederbörande myndighet skall kunna vända sig direkt mot redaren, dvs. entreprenören och redaren åläggs ett solidariskt ansvar för att skyldigheterna fullgörs.

Arbetsgruppen föreslår att de nya bestämmelserna skall träda i kraft den 1 januari 1976.

4 Remissyttrandena

Arbetsgruppens förslag att entreprenöranställd personal skall få rätt till tilläggs pension och sjömans pension samt omfattas av sjömansskattereglerna på samma sätt som redaranställda sjömän tillstyrks eller lämnas utan erinran av nästan samtliga remissinstanser. Hit hör *riksförsäkringsverket*, *riksskatteverket*, *sjöfartsverket*, *arbetsmarknadsstyrelsen*, *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, *SAF*, *Sveriges redareförening*, *LO*, *TCO*, *Svenska sjöfolksförbundet*, *Svenska maskinbefälsförbundet*, *Sveriges fartygsbefälsförening*, *Handelsflottans pensionsanstalt*, *Försäkringskasseförbundet* och *SPP*. Svenska sjöfolksförbundet uttrycker sin tillfredsställelse över att anställda ombord kommer att likabehandlas i pensions- och skattehänseende oavsett arbetsgivare. AMS uttalar att det i allmänhet inte bör vara någon skillnad på arbetstagarnas sociala rättigheter beroende av om arbetsgivaren är redare eller entreprenör. Sjöfartsverket finner det framlagda förslaget väl överensstämmande med vad verket i tidigare sammanhang framfört i denna fråga. Försäkringskasseförbundet finner förslaget väl motiverat. Riksskatteverket ställer sig av administrativa skäl och mot bakgrund av att reformen torde få effekt endast för ett fåtal personer något tveksamt till förslaget men tillstyrker av rättviseskäl gentemot de entreprenöranställda att det genomförs.

TR avstyrker de föreslagna åtgärderna eller föreslår i andra hand att bolagets anställda på SJ:s färjor skall undantas från de föreslagna reglerna. TR yttrar sig i egenskap av entreprenör för restaurationen ombord på SJ:s färjor och inskränker sitt yttrande till de delar av betänkandet som berör TR:s verksamhetsområde. TR konstaterar att bolagets personal på SJ:s färjor har fast bosättning i Sverige och därmed är tillförsäkrade rätt till tilläggs pension. Vidare skulle ytterst få av dessa

anställda kunna tillgodogöra sig den vidgade rätten till sjömanspension. Förslagen till ändringar i sjömansskattelagen skulle enligt TR kunna leda till högre skatteuttag med hänsyn till de speciella förhållandena för bolagets anställda. Förslag om undantag för dessa anställda förs också fram av *riksskatteverket*, *SJ* och *Hotell- och restauranganställdas förbund*.

Beträffande personkretsen önskar *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* ett klargörande uttalande hur sjömansbegreppet bör tolkas och nämner fall då det är svårt att avgöra om vissa personer som tjänstgör mera tillfälligtvis ombord, t. ex. artister och musiker, är att anse som sjömän i sjömanslagens mening. Liknande synpunkter förs fram av *riksskatteverket*.

I fråga om den föreslagna dispensregeln anser *riksförsäkringsverket* att även verket bör beredas tillfälle att yttra sig i tveksamma fall, särskilt med hänsyn till ingångna konventioner om socialförsäkring. Verket utgår från att dispens kommer att lämnas endast i undantagsfall. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anmärker att det inte enbart är för den anställde som ett beslut om dispens kan få negativa verkningar. Länsstyrelsen erinrar om att uttagande av sjömansskatt beträffande vissa entreprenöranställda torde vara den enda framkomliga vägen att över huvud taget utfä skatt. Även från det allmännas sida kan det därför föreligga ett berättigat intresse av att dispensinstitutet inte tillgrips annat än i undantagsfall.

Arbetsgruppens förslag i fråga om utformningen av administrationen föranleder inte några erinringar.

I betänkandet föreslås att i fråga om sjöman liksom hittills avgifterna till sjukförsäkringen och folkpensioneringen skall beräknas enligt procentsatser som regeringen fastställer enligt 19 kap. 4 § och 4 a § lagen om allmän försäkring. *Riksförsäkringsverket* ifrågasätter om inte fastställandet av dessa procentsatser i fortsättningen bör anförtros verket. Motsvarande bör då gälla i fråga om allmän arbetsgivaravgift och ATP-avgift som tas ut från arbetsgivare för sjöman.

I fråga om den föreslagna utformningen av arbetsgivaransvaret ifrågasätter *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* och *riksskatteverket* om inte redare alltid bör ha ett ansvar för att av honom anlitad entreprenör fullgör sina skyldigheter. Länsstyrelsen ifrågasätter t. o. m. starkt om inte redovisningsarbetet i sin helhet borde åläggas redaren som i regel har väl etablerade redovisningsrutiner. De entreprenöranställda utgör en relativt liten grupp och en utvidgning av redovisningsarbetet för redaren torde därför enligt länsstyrelsens mening i och för sig inte bli alltför betungande.

Riksförsäkringsverket fäster uppmärksamheten på att arbete, som utförs av anställd ombord på fartyg under svensk flagg, enligt praxis inom yrkesskadeförsäkringen jämställs med arbete inom riket. Vidare har verket ansett sådana verksamheter som exempelvis restaurang- och kioskrörelser ombord på fartyg under svensk flagg vara bedrivna från fast

driftställe i Sverige. Denna uppfattning har fått stöd i ett flertal domar av försäkringsdomstolen. Verket påför i enlighet härmed redan nu restaurang- och kioskentreprenörer såväl yrkesskade- och sjukförsäkringsavgifter m. m. som avgifter till försäkringen för tilläggspension. För att undvika missförstånd om lagstiftningens innebörd föreslår verket därför en redaktionell ändring i den föreslagna 19 kap. 6 § lagen om allmän försäkring.

5 Föredraganden

5.1 Allmänt

Det förekommer sedan länge att en redare överlåtitt viss del av handelsfartygs drift till andra arbetsgivare, i fortsättningen kallade entreprenörer. Under senare år har systemet med entreprenörer, framför allt i samband med färjetrafikens tillväxt, fått ökad betydelse. Totalt sett är emellertid entreprenörssystemet av relativt liten omfattning inom den svenska handelsflottan. Det sammanlagda antalet entreprenöranställda uppgår till ca 550. Denna siffra skall ställas i relation till hela antalet anställda på svenska fartyg som är ca 24 000.

Entreprenörssystemet förekommer inom en begränsad del av sjöfarten, nämligen inom färjetrafiken och på kryssningsfartyg. Ett flertal rederier driver dock färjetrafik utan att använda sig av entreprenörer. Den svenska handelsflottan består f. n. av ca 560 fartyg med en bruttodräktighet av 100 registerton och däröver. På ca 20 av dessa fartyg används entreprenörer. Huvudsakligen tillämpas entreprenader i fråga om restaurations- och kioskrörelser på färjor och tvätteriverksamhet på kryssningsfartyg. Men även inom andra verksamhetsgrenar kan förekomma entreprenörer och entreprenöranställda. Här kan nämnas badmästare, bank- och växlingspersonal, croupier, danslärare, fotografer, hårfrisörer och massörer. Antalet sysselsatta i dessa senare verksamhetsgrenar är dock ringa.

Genom att använda entreprenörer för verksamhet som nyss nämnts avlastas redaren vissa speciella uppgifter. Dessutom befrias redaren från de särskilda problem som ofta hänger samman med drift av personalkrävande rörelser, t. ex. i fråga om administration.

Som redovisats i det föregående har de entreprenöranställda arbetstagarna i sjömanslagen och sjöarbetstidslagen likställts med de redaranställda. Det sociala skyddet enligt dessa författningar är således detsamma för arbetstagarna oavsett vem som är arbetsgivare. Också i sjölagen har de entreprenöranställda likställts med de redaranställda när det gäller sjöpanträtt i fartyg till säkerhet för lön eller annan gottgörelse på grund av fartygstjänst. Vid t. ex. redarens konkurs har även de entreprenöranställda panträtt i fartyget till säkerhet för sin lön.

Utöver vad som nu sagts i fråga om de entreprenöranställdas ställning enligt lagstiftningen på området bör erinras om att Svenska sjöfolksförbundet för flertalet av de entreprenöranställda har träffat överenskom-

melse med arbetsgivarna om löner och andra anställningsvillkor som tillförsäkrar de entreprenöranställda samma kollektivavtalsförmåner som gäller för redaranställda i motsvarande befattningar.

Såväl på kollektivavtalsområdet som i lagstiftningen har man alltså strävat efter att komma ifrån en kategoriklyvning av den ombordanställda personalen. När det gäller rätt till tilläggspension och sjömanspension föreligger dock olikhet mellan redaranställd och entreprenöranställd personal. I fråga om utlänningar som inte är bosatta i Sverige är det sålunda enbart den redaranställda personalen som kan kvalificera sig för tilläggspension (enligt de fr. o. m. 1974 gällande reglerna för sjömän). Endast redaranställda kan erhålla sjömanspension.

I prop. 1973:98 som låg till grund för den lagändring, varigenom utländska sjömän på svenska handelsfartyg tillerkändes rätt till ATP, uttalade jag att det var angeläget att lösa pensionsfrågorna även för den kategori ombordanställda som har tjänst hos entreprenör. Jag ansåg emellertid att denna fråga måste ses i samband med beskattningsfrågorna för dessa anställda och med frågan om finansieringen av förmånerna från tilläggspensioneringen. I syfte att få en samlad bedömning av dessa frågor tillkallade jag en särskild arbetsgrupp (S 1973:04).

Arbetsgruppen har i sitt nyligen avgivna betänkande (Ds S 1975:1) Pensions- och beskattningsfrågor för entreprenöranställda på fartyg föreslagit att de bestämmelser som reglerar de redaranställda sjömannens rätt till ATP och sjömanspension görs tillämpliga även på den personal som är anställd av entreprenör. Förslaget är kombinerat med ett förslag att också bestämmelserna om sjömansskatt skall utsträckas att gälla för de entreprenöranställda.

Förslaget har allmänt tillstyrkts under remissbehandlingen. I likhet med praktiskt taget samtliga remissinstanser ansluter jag mig till arbetsgruppens mening att entreprenöranställda bör få samma ställning som arbetstagare i tjänst hos redare. Det förhållandet att förslaget - som riksskatteverket påpekat i sitt remissyttrande - berör ett jämförelsevis ringa antal anställda och kan leda till visst administrativt merarbete rubbar inte detta ställningstagande. Som jag nyss anfört har man såväl i lagstiftningen som inom avtalsområdet strävat efter en likställighet mellan de ombordanställda oavsett nationalitet och arbetsgivare. Ett viktigt steg i dessa strävanden var den lagändring som trädde i kraft den 1 januari 1974, varigenom av redaren anställda utländska sjömän på svenska fartyg tillerkändes rätt till ATP även om de inte var bosatta i Sverige. Genom förslaget att även de entreprenöranställda på samma sätt som de redaranställda sjömännen skall kunna kvalificera sig för ATP och sjömanspension kommer samtliga ombordanställda att omfattas av enhetliga pensionsregler. Även i fråga om beskattning kommer enhetliga regler att gälla.

SJ, Aktiebolaget Trafikrestauranter (TR) och Hotell- och restauranganställdas förbund har under remissbehandlingen tagit upp frågan om förslagets verkningar för anställda hos TR, som bolaget i egenskap av

entreprenör sysselsätter i restaurationen ombord på SJ:s färjor. Det framhålls att dessa entreprenöranställda redan till följd av bosättning i Sverige – har rätt till tilläggs pension och att ytterst få skulle kunna tillgodogöra sig rätten till sjömanspension. När det gäller beskattningen anses en övergång till sjömansskatt för dessa anställda kunna leda till ogynnsamma verkningar. Enligt min mening bör de speciella förhållanden som gäller för TR:s personal på SJ:s färjor kunna lösas genom de möjligheter till dispens som berörs i det följande.

Jag finner således arbetsgruppens förslag väl ägnat att läggas till grund för lagstiftning. Jag förordar därför – efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet beträffande frågorna om sjömanspension och chefen för finansdepartementet såvitt gäller beskattningsfrågorna – att lagstiftningen på området utformas i enlighet med förslaget.

5.2 Personkretsen

F. n. används själva redaranställningen för att avgränsa den personkrets som vid anställning ombord på svenskt handelsfartyg äger rätt till ATP och sjömanspension samt erlägger sjömansskatt. För att de entreprenöranställda skall omfattas av samma regler som de redaranställda föreslår arbetsgruppen att sjömanslagens sjömansbegrepp läggs till grund för lagstiftningen på hela det här behandlade området.

Med sjöman avses i sjömanslagen den som är anställd för fartygsarbete och under sin tjänstgöringstid på fartyget har befattning ombord. Som fartygsarbete betecknas allt arbete som utförs för ett fartygs räkning under förutsättning att det utförs av arbetstagare som följer med fartyget. Det görs inte någon skillnad mellan arbetstagarna beroende på vem som är arbetsgivare. Den som anställts för fartygsarbete och som utför arbetsuppgifter ombord av annan än tillfällig art – dvs. den som fullgör det rutinemässiga arbetet för fartygets drift – anses ha befattning på fartyget. Arbete som här avses utförs i de flesta fall av redaranställd personal men i de fall redaren överlåtit en del av fartygsdriften till entreprenör kommer också dennes arbetstagare att anses som sjömän. Arbetstagare ombord med göromål av mera tillfällig karaktär, t. ex. resereparatörer, garantipersonal eller rederiets fartygsinspektörer, omfattas däremot inte av sjömansbegreppet.

Jag ansluter mig till arbetsgruppens mening att någon annan begränsning av personkretsen än den som följer av användandet av sjömanslagens sjömansbegrepp inte bör ske. Inom gruppen entreprenöranställda finns visserligen, som arbetsgruppen påpekat, yrkesgrupper som det är tveksamt om man enligt allmänt språkbruk kan hänföra till sjömän. Det gäller t. ex. musiker, croupierer och frisörer. Med den nya sjömanslagens synsätt betraktas emellertid även dessa som sjömän om de har befattning på fartyget. Det förekommer redan att personal med lika ringa anknytning till traditionella sjömansyrken är anställd i tjänst hos redare för sådana arbetsuppgifter. Dessa redaranställda betraktas som sjömän i de

avseenden som nu är aktuella. Det måste därför anses konsekvent att en entreprenöranställd behandlas på samma sätt.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har i sitt remissvar önskat ett klagörande uttalande i vilka fall entreprenöranställda av typen artister och musiker etc. kan anses ha arbetsuppgifter av sådan art att de kan betraktas som sjömän i sjömanslagens mening. Även riksskatteverket har pekat på detta problem. Med anledning härav vill jag erinra om att arbetsgruppen föreslagit att viss möjlighet till dispens från det föreslagna systemet bör finnas. Dispens bör kunna komma i fråga i fall av den typ TR m. fl. remissinstanser pekat på, dvs. då tillämpning av det föreslagna systemet skulle leda till försämring för de anställda i jämförelse med nuvarande system. Vidare torde det som arbetsgruppen påpekat kunna uppstå situationer där ett praktiskt genomförande av systemet ställer sig svårt. I sådana fall bör dispens kunna meddelas, dvs. ett särskilt organ bör kunna besluta att reglerna om sjömansskatt och om rätt till ATP och sjömanspension inte skall tillämpas.

Även utöver fall av den typ som jag nyss berört bör, som arbetsgruppen förordat och som Sveriges redareförening understrukit i sitt remissvar, viss dispensmöjlighet finnas. Det kan hänvisas till att man i Norge som förut beskrivits har funnit det nödvändigt att införa särskilda regler för entreprenöranställda på vissa kryssningsfartyg.

Praktiskt torde dispensfrågan kunna prövas som ett undantag från skyldighet att erlägga sjömansskatt med kompletterande föreskrift att pensionsförmån inte tillgodoräknas om sådant undantag från sjömansskatteplikt medgetts. Vid dispensprövningen måste självfallet stor vikt fästas vid det förhållandet att det är fråga om bortfall av pensionsrättigheter. Dispens bör därför meddelas endast under förutsättning att noggrann utredning föreligger i det enskilda fallet och dispensmöjligheten bör användas restriktivt.

Dispensprövningen bör som arbetsgruppen förordat ankomma på sjömansskattenämnden, i vilken ingår representanter för både arbetsgivare och arbetstagare.

F. n. likställs i fråga om rätt till tilläggspension och beträffande reglerna om sjömansskatt sjöman som är anställd på utländskt fartyg som svensk redare förhyr obemannat (på s. k. bare-boat basis) med sjöman som är anställd på svenskt handelsfartyg. För att de entreprenöranställda på sådana fartyg skall likställas med de redaranställda fordras vissa lagändringar. Arbetsgruppen har lagt fram förslag härtill, vilka förslag även innefattar en anpassning av bestämmelserna till den praxis som utbildats. I dessa delar hänvisar jag till specialmotiveringen.

5.3 Administrationen

Enligt gällande bestämmelser registreras samtliga ombordanställda på svenskt fartyg i sjömansregistret. Registreringsreglerna täcker hela den personkrets som här föreslås omfattad av de nya bestämmelserna, således

även entreprenöranställda och oavsett nationalitet. I den mån mönstring inte förekommer, tillförs registret uppgifter om sjömannen genom det tjänstgöringsbevis som enligt sjömanslagen skall upprättas för den som tillträder befattning på fartyg. Således tillförs sjömansregistret uppgifter om samtliga sjömän enligt sjömanslagen. Någon förändring i detta avseende torde inte uppkomma i anledning av de nya mönstringsbestämmelser som f. n. övervägs.

Genom den registrering av all ombordanställd personal – även entreprenöranställd – som sålunda sker finns underlag för att de entreprenöranställda skall kunna inordnas i nuvarande administrativa system. Jag hänvisar i detta avseende till redogörelsen för arbetsgruppens förslag och förordar att administrationen anordnas i enlighet med vad som där har föreslagits.

5.4 Avgiftsfrågor m. m.

Ett likställande av entreprenör- och redaranställd personal leder som arbetsgruppen framhållit till att även de särskilda bestämmelser i fråga om socialförsäkringsavgifter till folkpensioneringen, sjukförsäkringen och ATP som f. n. gäller redare bör göras tillämpliga beträffande entreprenörer. En motsvarande ändring behövs i fråga om allmän arbetsgivaravgift. I fråga om den närmare innebörden härav hänvisar jag till redogörelsen för betänkandet. Entreprenören bör vidare erlägga avgift till sjömanspensioneringen och övriga avgifter som beräknas på utgivna löner enligt samma regler som f. n. gäller för redare.

Arbetsgruppen har ingående diskuterat frågan om att ålägga redaren ett ansvar för att entreprenören fullgör sina skyldigheter i fråga om uppgiftsskyldighet, erläggande av avgifter och skatt etc. När det gäller entreprenörer som driver sin verksamhet från fast driftställe inom Sveriges landterritorium har arbetsgruppen ansett att det inte finns anledning att ålägga redaren ett ansvar vid sidan om entreprenören. Då entreprenören inte fullgör sina skyldigheter finns i dessa fall möjligheter att tillgripa tvångsmedel. De administrativa problemen skiljer sig inte från dem som annars kan göra sig gällande.

Däremot föreslår arbetsgruppen att redarna skall åläggas ett ansvar för att deras utländska entreprenörer – varmed avses alla entreprenörer som inte driver sin verksamhet från fast driftställe inom svenskt landterritorium – fullgör sina skyldigheter. I dessa fall kan problem uppstå vid kontakten mellan myndigheter och entreprenör och svenska myndigheter har inte möjlighet att tvångsvis utkräva av entreprenören vad denne försummat. Ansvarsregeln bör enligt arbetsgruppen utformas så att vederbörande myndighet skall kunna vända sig direkt mot redaren, dvs. entreprenören och redaren åläggs ett solidariskt ansvar för att skyldigheterna fullgörs.

Riksskatteverket och länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har uttryckt tveksamhet om det föreslagna systemet kan anses tillfyllest för att administrationen skall fungera väl. Länsstyrelsen har ifrågasatt om

inte redaren alltid borde ha ett ansvar för att av honom antagen entreprenör fullgör sina skyldigheter eller om inte redaren t. o. m. borde ha ett primärt ansvar för skyldigheternas fullgörande.

I likhet med arbetsgruppen anser jag att man bör pröva den föreslagna anordningen med ett begränsat redaransvar. Om de praktiska erfarenheterna skulle visa att ett mera omfattande ansvar för redaren är nödvändigt för att redovisning och uppbörd skall fungera väl avser jag att på nytt ta upp denna fråga.

5.5 Vissa frågor om sjömanspension

I detta sammanhang vill jag också beröra de skillnader som f. n. finns mellan lagen om allmän försäkring och lagen om sjömansskatt, å ena, samt sjömanspensionskungörelsen, å andra sidan, i fråga om rätt att räkna kvalifikationstid. Enligt 1 kap. 3 § andra stycket lagen om allmän försäkring likställs i fråga om rätt till ATP tjänstgöring på utländskt fartyg som svensk redare förhyr obemannat med tjänstgöring på svenskt fartyg. Detsamma gäller i fråga om skyldighet att erlagga sjömansskatt enligt anvisningarna till 1 § lagen om sjömansskatt. I fråga om kvalificering för sjömanspension räknas däremot endast tjänstgöringstid på svenskt fartyg. Förhyr svensk redare utländskt fartyg obemannat kan alltså anställd hos redaren under tjänstgöring på detta fartyg inte kvalificera sig för sjömanspension.

Erlägger sjöman skatt i annat land kan han av sjömansskattenämnden befrias från svensk sjömansskatt. Han kan då inte få tillgodoräkna sig den anställningstiden för sjömanspensionsberäkning. Däremot kvalificerar han sig enligt lagen om allmän försäkring för ATP.

Handelsflottans pensionsanstalt har i skrivelse till chefen för kommunikationsdepartementet påtalat dessa skillnader och hemställt att sjömanspensionskungörelsen ändras så att enhetlighet uppnås i dessa avseenden. Framställningen har remissbehandlats och därvid i huvudsak tillstyrkts. De invändningar som framförts från arbetsgivarhåll har närmast gällt det faktiska behovet av en ändring. I fråga om finansieringsaspekten har vid remissbehandlingen erinrats om att Handelsflottans pensionsanstalts inkomster under många år har överstigit utbetalade pensioner, varför en betydande fonduppbbyggnad ägt rum inom sjömanspensioneringens ram även om fondtillväxten numera har upphört. Det bokförda värdet av fondmedlen är omkring 190 milj. kr. Kammarkollegiet, som förvaltar fonderna för sjömanspensioneringen, har funnit att ett genomförande av förslaget inte kan få några mer vittgående finansiella följder.

Eftersom någon saklig grund för de påtalade skilljaktigheterna inte torde finnas och någon olägenhet från finansieringssynpunkt inte kan bli följden, förordar jag – efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet – att de av pensionsanstalten föreslagna ändringarna genomförs.

5.6 Ikraftträdande

Med hänsyn till systemet för beräkning av pensionsgrundande inkomst för ATP bör de nya bestämmelserna gälla från ett årsskifte. Jag förordar att bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 1976. Det innebär att pensionsgrundande inkomst enligt dessa bestämmelser första gången kommer att beräknas på 1976 års inkomster. Vidare blir de entreprenör-anställda sjömansskattepliktiga från den 1 januari 1976 och får tillgodoräkna sig seglotionstid för sjömanspension från nämnda tidpunkt.

6 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom socialdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt,
2. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
3. lag om ändring i uppbördslagen (1953:272),
4. lag om ändring i lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.,
5. lag om ändring i lagen (1961:300) om redareavgift för sjöfolks pensionering,
6. lag om ändring i lagen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift.

Förslaget under 5 har upprättats i samråd med chefen för kommunikationsdepartementet och förslagen under 1, 3 och 6 i samråd med chefen för finansdepartementet.

Sjömanspensioneringen regleras i kungörelsen (1972:412) om sjömanspension. Om riksdagen godkänner de föreslagna utvidgningarna av rätt till sjömanspension ankommer det på regeringen att besluta de ändringar som behövs där.

7 Specialmotivering

7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt

1 § 1 mom.

Ändringen i första stycket innebär att det för tillämpningen av sjömansskattelagen blir betydelselöst om den ombordanställda har redaren eller av denne anlitad entreprenör som arbetsgivare. I båda fallen omfattas den anställda av sjömansskattelagens bestämmelser förutsatt att han är att anse som sjöman i sjömanslagens mening (jfr 2 §). En följdändring har gjorts i tredje stycket.

De personalkategorier som enligt andra stycket i gällande lydelse undantas från sjömansskatteplikt, dvs. personal som är anställd uteslutande för fartygs iståndsättande eller upplägning eller för tillsyn eller betjäning vid fartygs uppehåll i hamn, faller utanför sjömanslagens sjö-

mansbegrepp. Den nuvarande undantagsbestämmelsen i andra stycket är därför obehövlig och föreslås upphävd.

I detta sammanhang bör anmärkas att med sjöman i sjömanslagens mening inte förstås s. k. supercargo som är anställd av lastägare eller befraktare för att ha tillsyn över lasten. Däremot omfattar sjömanslagen arbetstagare som inte har befattning på fartyg men utför arbete åt arbetsgivaren eller står till dennes förfogande för arbete (väntetid). Härunder faller även den som för arbetsgivarens räkning tjänstgör som kontrollant under visst fartygs byggande eller biträder vid fartygets utrustning för att senare tillträda befattning på fartyget.

2 §

I paragrafen har nuvarande definition av begreppet sjöman ersatts med en hänvisning till sjömanslagens motsvarande begrepp.

19 a §

Som angivits i den allmänna motiveringen innebär förslaget bl. a. att arbetsgivare för sjöman skall ha samma skyldigheter enligt sjömansskattelagen oavsett om han är redare eller av denne anlitad entreprenör. En bestämmelse som vid tillämpning av lagen likställer entreprenör med redare har intagits i första stycket.

Av den allmänna motiveringen följer vidare att redaren skall svara för att entreprenör som inte har fast driftställe inom Sveriges landterritorium fullgör sina åligganden enligt sjömansskattelagen. Enbart det förhållandet att entreprenören driver rörelse på svenskt fartyg bör inte leda till att redaransvaret bortfaller. Det är endast då entreprenören har fast driftställe inom svenskt landterritorium som redaren befrias från sitt ansvar.

Bestämmelsen innebär att redaren och entreprenören står solidariskt ansvariga i det fall entreprenören inte har fast driftställe enligt vad nu sagts. Vederbörande myndighet kan alltså vända sig direkt mot redaren vid försummelse från entreprenörens sida. Om emellertid ansvar för redaren görs gällande först sedan vederbörande myndighet under kanske jämförelsevis lång tid sökt förmå entreprenören att fullgöra sina åligganden kan redaren sakna praktiska möjligheter att svara för redovisningen. Entreprenören kan t. ex. ha bytt personal eller entreprenadförhållandet ha upphört. Vid försummelse från entreprenörens sida i fråga om redovisning för utbetalda löner och betalning av skatter och avgifter måste redaren därför kunna ingripa omedelbart och, om entreprenören inte kan förmås att fullgöra sina skyldigheter, träda i dennes ställe.

Ofta torde det mest praktiska vara att redaren är entreprenören behjälplig med redovisningsarbetet eller helt sköter detta arbete. Det torde kunna förutsättas att sådana överenskommelser i många fall kommer att träffas. För övriga fall bör emellertid redaren ges möjlighet att löpande ta del av entreprenörens redovisning för att utan dröjsmål kunna gripa in vid

försummelse från dennes sida. Det är därför lämpligt att entreprenören åläggs en skyldighet att lämna redaren kopior på de redovisningar som entreprenören skall avge. Sådana föreskrifter bör med stöd av 14 § 1 mom. andra stycket sjömansskattelagen utfärdas av riksskatteverket.

Redarens ansvar bör inte åberopas vid smärre fel från entreprenörens sida. I allvarigare fall av underlåtenhet att betala in skatt eller avgift eller då den anställde till följd av utebliven redovisning kan gå miste om sin rätt till pension för viss anställningsperiod bör däremot redaransvaret göras gällande. Även om redaren och entreprenören enligt förslaget skall ha ett solidariskt ansvar bör vidare myndigheterna i största möjliga utsträckning söka förmå entreprenören att fullgöra sina skyldigheter. Myndigheterna bör också underrätta redaren omgående när det uppkommer fråga om att en entreprenör brister i sina åligganden.

I paragrafen har tagits in en bestämmelse om regressrätt. Regeln innebär att redaren har rätt att av entreprenören utfå belopp motsvarande skattebelopp som redaren till följd av den särskilda ansvarsregeln erlagt i entreprenörens ställe. Det bör påpekas att redaren givetvis har möjlighet att i entreprenadavtalet skydda sig för de utgifter och besvär som han kan belastas med till följd av att entreprenören inte fullgör sina åligganden.

36 a §

Om särskilda skäl föreligger får sjömansskattenämnden besluta att sjömansskattelagen inte skall tillämpas på entreprenör och den som är anställd ombord av denne. En bestämmelse härom har tagits in i första stycket i denna paragraf. Bestämmelsen har närmare berörts i den allmänna motiveringen.

I andra stycket har givits regler om förfarandet vid dispensprövningen. Innan nämnden avgör ett ärende skall yttrande alltid inhämtas från de svenska redare- och sjöpersonalorganisationer som berörs. Är annan svensk organisation berörd bör yttrande inhämtas även från denna om det anses påkallat. Det kan t. ex. gälla organisation för restauranganställda om personal som är organiserad i svensk sådan organisation skulle omfattas av dispensbeslutet. Eftersom meddelad dispens även får effekt på pensionsområdet bör, som riksförsäkringsverket påpekat i sitt remissyttrande, verket beredas tillfälle att avge yttrande i tveksamma fall.

Dispensbeslut är avsett att ha karaktär av avgörande i ett särskilt fall. Beslutet kan t. ex. gälla anställda som en i beslutet angiven entreprenör sysselsätter på fartyg tillhörigt visst rederi. I sakens natur ligger att en dispens kan förbindas med preciserade villkor, t. ex. i fråga om viss fart eller viss tidsperiod. Det är viktigt att ändrade förhållanden omedelbart anmäls för förnyad prövning av dispensens bestånd. Dispens skall givetvis kunna återkallas om däri föreskrivna villkor inte iakttas eller om förhållandena ändrats.

Dispens kan sökas av berörda parter, dvs. redare, entreprenör eller anställda. Fråga om dispens bör också kunna aktualiseras på sjömansskattekontorets initiativ. I likhet med vad som gäller för jämförliga

dispensärenden, bör talan inte få föras mot sjömansskattenämndens beslut.

Anvisningarna till 1 §

Med svenskt handelsfartyg jämställs enligt anvisningarnas nuvarande lydelse fartyg som av svensk redare förhyrs på s. k. bare-boat basis. Benämningen åsyftar egentligen att fartyget förhyrs obemannat varefter det ankommer på den förhyrande redaren att bemanna fartyget. Sjöman som anställs av den svenske redaren ombord på sådant fartyg omfattas enligt anvisningarna alltså av sjömansskattelagens bestämmelser under förutsättning att villkoren härför i övrigt är uppfyllda.

Numera torde knappast förekomma att fartyg förhyrs helt obemannat. Regelmässigt ställer uthyraren befälhavare till förfogande och ofta även överstyrman, maskinchef och förste maskinist. Fartygsägaren kan även ställa viss annan personal till förhyrarens förfogande. Detta förhållande har i gällande praxis inte föranlett att karaktären av förhyrning på bare-boat basis gått förlorad. Praxis, som berörts i prop. 1973:98 s. 28, innebär i fall då utländskt handelsfartyg hyrs in av svensk redare, att den personal som den svenske redaren anställer omfattas av sjömansskattelagens bestämmelser. I det motsatta fallet, dvs. att svenskt handelsfartyg hyrs ut till utländsk redare, anses den personal som är anställd av fartygets ägare och medföljer fartyget omfattad av nyss nämnda bestämmelser.

Med hänsyn till rådande praxis innebär en likställighet mellan redaranställd och entreprenöranställd personal vid förhyrning på bare-boat basis att — då svensk redare hyr in utländskt handelsfartyg — även personal som anställs av entreprenör anlitad av den svenske redaren omfattas av de svenska sjömansskattereglerna. Hyrs svenskt handelsfartyg ut på bare-boat basis till utländsk redare, kommer på motsvarande sätt personal som är anställd av entreprenör antagen av den svenske ägaren att vara omfattad av bestämmelserna i enlighet med vad som nu gäller för ägarens egen personal. Anvisningarna till 1 § har ändrats i enlighet härmed och anpassats till rådande praxis.

7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

1 kap.

3 §

Anställning i redarens tjänst är enligt andra stycket första punkten f. n. ett villkor för att sjöman som inte faller under bestämmelserna i första stycket skall omfattas av tilläggs pensioneringen. På samma sätt som i 1 § sjömansskattelagen anknyts här i stället till anställning som sjöman i den betydelse som avses i sjömanslagen (jfr 20 kap. 1 § andra stycket).

Andra stycket andra punkten har i samband härmed kunnat utgå. Här hänvisas till vad som för motsvarande fall anförts i specialmotiveringen till 1 § 1 mom. sjömansskattelagen.

Bestämmelserna om förhyrning på s. k. bare-boat basis i andra stycket tredje punkten har med vissa ändringar flyttats till 20 kap. 1 § andra stycket.

11 kap.

2 §

I tredje stycket regleras f. n. de undantagsfall då lön eller annan ersättning är pensionsgrundande inkomst av anställning oavsett att den uppburits från arbetsgivare som är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person. Att ersättningen anses som inkomst av anställning enligt 11 kap. 2 § medför att ATP-avgift skall erläggas av arbetsgivaren och inte av den försäkrade. Enligt förslaget skall lön eller ersättning vara pensionsgrundande som inkomst av anställning även då den utbetalats från utländsk entreprenör till sjöman på svenskt handelsfartyg. Detta har föranlett ett tillägg i tredje stycket.

19 kap.

4 § och 4 a §

I dessa paragrafer ges bl. a. bestämmelser om de procentsatser enligt vilka arbetsgivare för sjöman skall erlägga avgift till sjukförsäkringen och till folkpensioneringen. I paragraferna har i enlighet med tidigare berörda principer begreppet "arbetstagare hos redare" ändrats till "sjöman". Liksom hittills skall dock vid fastställande av procentsatserna hänsyn tas enbart till sjömän som avses i 1 § 1 mom. sjömansskattelagen. Detta innebär att beräkningen skall grundas på antalet sjömän anställda på fartyg som går i närfart eller fjärfart. Vid beräkningen bortses från fartyg under 300 bruttoregister-ton.

I enlighet med förslag från riksförsäkringsverket under remissbehandlingen har i paragraferna intagits bemyndiganden för regeringen att delegera fastställandet av procentsatserna till myndighet.

6 §

Beträffande denna paragraf hänvisas till vad som anförts i specialmotiveringen till 19 a § sjömansskattelagen.

20 kap.

1 §

I ett nytt andra stycke har beträffande begreppet sjöman intagits en hänvisning till sjömanslagen. Härom hänvisas till vad som anförts i den allmänna motiveringen.

Tredje stycket innehåller bestämmelser avseende förhyrning av fartyg på bare-boat basis och ansluter till anvisningarna till 1 § sjömansskattelagen.

I fråga om det nya fjärde stycket hänvisas till specialmotiveringen till 36 a § sjömansskattelagen. Meddelad dispens enligt nämnda lagrum får, som anförts i den allmänna motiveringen, bl. a. till följd att den entreprenöranställda för den tid dispensen omfattar inte blir berättigad till ATP.

Vidare befrias entreprenören från att erlägga avgift till tilläggs pensioneringen och sjömanspensioneringen samt övriga socialförsäkringsavgifter och allmän arbetsgivaravgift. Yrkesskadeskyddet består dock oavsett dispens och följaktligen skall avgift till yrkesskadeförsäkringen alltid erläggas.

Övergångsbestämmelserna

I samband med den lagändring som trädde i kraft den 1 januari 1974 varigenom utländska sjömän tillerkändes rätt till ATP meddelades vissa övergångsbestämmelser beträffande redarnas avgifter till tilläggs pensioneringen. Bestämmelserna innebär att redareavgiften till tilläggs pensioneringen anpassas till den vanliga avgiftsnivån i sådan takt att redarna först från det åttonde året efter lagändringens ikraftträdande, alltså år 1981, får betala avgift enligt vanliga regler.

Som konsekvens av förslaget om likställighet mellan redaranställd och entreprenöranställd personal på svenska handelsfartyg samt mellan resp. arbetsgivare avses nyssnämnda övergångsbestämmelser tillämpas även på entreprenör som antagits av redare. Procentsats för avgiftsuttaget bör i likhet med vad som föreslagits för avgifterna till sjukförsäkringen och folkpensioneringen kunna fastställas av myndighet efter regeringens be- myndigande.

7.3 Förslaget till lag om ändring i uppbördslagen (1953:272)

Avgiftsbelopp såvitt avser sjukförsäkringsavgiften uträknas numera inte av allmän försäkringskassa utan av lokal skattemyndighet. Försäkringskassa lämnar dock fortfarande vissa uppgifter till ledning för uträkningen. Dessa ändrade förhållanden har föranlett en ändring i 27 § 1 mom., åttonde punkten.

Ändringarna i övrigt i 1 och 2 §§ samt 27 § 1 mom. är föranledda av att rubriken till lagen (1961:300) om redareavgift för sjöfolks pensionering föreslås ändrad till lag om avgift för sjöfolks pensionering.

7.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.

2 §

I ett nytt tredje stycke har en hänvisning till 19 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring tagits in. Innebörden av hänvisningen är att bestämmelserna om redares solidariska ansvar och regressrätt blir tillämpliga även beträffande andra avgifter som åvilar entreprenören och som uppbärs enligt förevarande lag (se vidare specialmotiveringen till 19 a § sjömansskattelagen).

7.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1961:300) om redareavgift för sjöfolks pensionering

Lagens rubrik samt 1, 2 och 3 §§ har ändrats som en konsekvens av att även entreprenör blir avgiftsskyldig enligt lagen för löner till de sjömän som är anställda av honom. Beträffande 2 § hänvisas vidare till specialmotiveringen till 19 kap. 4 § och 4 a § lagen om allmän försäkring. Bestämmelsen i 3 § sista punkten har ansetts kunna utgå som en konsekvens av tidigare vidtagna ändringar i den under 7.4 angivna lagen.

7.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift

I 2 § har vidtagits en ändring föranledd av tidigare berörda förslag om likställighet mellan redaranställd och entreprenöranställd personal. Beträffande innebörden av denna ändring hänvisas till specialmotiveringen till 19 kap. 4 § och 4 a § lagen om allmän försäkring. Detsamma gäller den ändring, varigenom regeringen tillagts möjlighet att låta myndighet fastställa procentsatsen för arbetsgivare för sjöman.

8 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

dels att antaga förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt,
 2. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
 3. lag om ändring i uppbördslagen (1953:272),
 4. lag om ändring i lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.,
 5. lag om ändring i lagen (1961:300) om redareavgift för sjöfolks pensionering,
 6. lag om ändring i lagen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift,
- dels* att godkänna de av mig förordade riktlinjerna för ändring av grunderna för sjömanspensioneringen.

9 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
1 Förslag till lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt	2
2 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	5
3 Förslag till lag om ändring i uppbördslagen (1953:272)	10
4 Förslag till lag om ändring i lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.	14
5 Förslag till lag om ändring i lagen (1961:300) om redareavgift för sjöfolks pensionering	16
6 Förslag till lag om ändring i lagen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift	18
Utdrag av protokollet vid regeringssammanträde 1975-04-24	19
1 Inledning	19
2 Gällande bestämmelser m. m.	20
2.1 Lagen (1962:381) om allmän försäkring	20
2.2 Sjömansbeskattningen	21
2.3 Kungörelsen (1972:412) om sjömanspension	23
2.4 Vissa andra författningar	24
2.5 Förhållandena i övriga nordiska länder	26
2.5.1 Sjömansskatteregler	26
2.5.2 Entreprenöranställdas rätt till pension	26
3 Betänkandet	28
3.1 Allmänt	28
3.2 Administrationen	29
3.3 Avgiftsfrågor	30
3.4 Arbetsgivaransvar	31
4 Remissyttrandena	32
5 Föredraganden	34
5.1 Allmänt	34
5.2 Personkretsen	36
5.3 Administrationen	37
5.4 Avgiftsfrågor m. m.	38
5.5 Vissa frågor om sjömanspension	39
5.6 Ikraftträdande	40

Prop. 1975:109	49
6 Upprättade lagförslag	40
7 Specialmotivering	40
7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt	40
7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	43
7.3 Förslaget till lag om ändring i uppbördslagen (1953:272)	45
7.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.	46
7.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1961:300) om redareavgift för sjöfolks pensionering	46
7.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift	46
8 Hemställan	46
9 Beslut	47

